

Energetické štiekovanie domáclch elektrospotrebičov – legislatíva, povinnosti a prax z pohľadu štátneho dozoru

**SÚHRNNÝ PREHĽAD
PRE VLÁDNYCH ÚRADNÍKOV
A ODBORNÍKOV**

Vypracované v rámci projektu „CEECAP
– Zavádzanie európskej politiky pre elektrospotrebiče
v strednej a východnej Európe“

A

B

C

D

E

F

G

Táto správa bola vypracovaná v rámci projektu CEECAP.

Upravil:

Thomas Bogner, Austrian Energy Agency (Rakúska energetická agentúra), Rakúsko

Koordináciu projektu CEECAP vykonáva:

SEVEn, Středisko pro efektivní využívání energie, o.p.s., Česká republika

Partneri projektu:

SEVEn, Středisko pro efektivní využívání energie, o.p.s. Česká republika a Slovenská republika, www.svn.cz

KAPE, Poľská národná agentúra pre úspory energie, Poľsko, www.kape.gov.pl

ARCE, Rumunská agentúra pre úsporu energie, Rumunsko, www.arceonline.ro

EnEffect, Stredisko pre energetickú účinnosť, Bulharsko, www.eneffect.bg

LEI, Litovský energetický inštitút, Litva, www.lei.lt

ADEME, Agentúra pre životné prostredie a energiu, Francúzsko, www.ademe.fr

A.E.A., Rakúska energetická agentúra, Rakúsko, www.energyagency.at

Klinckenberg Consultants, Holandsko

Podakovanie:

Vypracovanie tejto publikácie bolo možné vďaka aktívnej pomoci a konzultáciám poskytnutým zástupcovi nasledujúcich organizácií:

Združenie
pre úsporu energie,
Veľká Británia

Medzinárodná
energetická agentúra

SenterNovem,
Holandsko

Členovia pracovnej
skupiny pre štítkova-
nie Európskeho ener-
getického združenia

**Slovenská verzia publikácie bola pripravená
v spolupráci so spoločnosťou CESys
– Centrum pre systémy v energetike (www.cesys.sk)**

Tento projekt spolufinancuje:

Intelligent Energy **Europe**

V prípade záujmu o ďalšie kópie tohoto dokumentu a o informácie o projekte CEECAP prosím kontaktujte:
Juraj Krivosík, SEVEn, o.p.s., email: juraj.krivosik@svn.cz, tel.: +420 224 252 115

Energetické štitkovanie domácich elektrospotrebičov

Energetické štitkovanie domácich elektrospotrebičov – legislatíva, povinnosti a prax z pohľadu štátneho dozoru

SÚHRNNÝ PREHĽAD PRE VLÁDNYCH ÚRADNÍKOV A ODBORNÍKOV

Vypracované v rámci projektu „CEECAP – Zavádzanie európskej politiky
pre elektrospotrebiče v strednej a východnej Európe“

Vyhlasenie o zodpovednosti

Výhradnú zodpovednosť za obsah tejto publikácie nesú jeho autori. Tento program nemusí vždy odrážať postoj Európskeho spoločenstva. Európska komisia nenesie zodpovednosť za akékoľvek využitie informácií obsiahnutých v tomto programe.

I keď príslušné strany vyvinuli maximálne úsilie na to, aby tento dokument obsahoval správne informácie, zúčastnené organizácie ani subjekty poskytujúce finančnú podporu nezaručujú priamo či implicitne a neprijímajú akúkoľvek právnu zodpovednosť za správnosť, úplnosť alebo využiteľnosť informácií tu zverejnených.

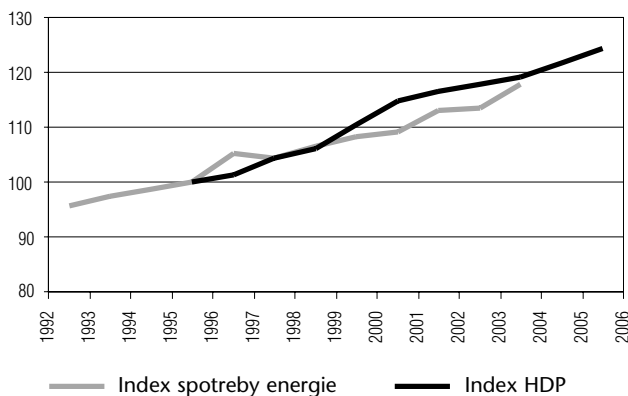
Neprešlo jazykovou kontrolou.

OBSAH

1	Úvod	5
2	Politické a strategické hľadiská	6
2.1	Hlavné zábery energetickej politiky EÚ	6
2.2	Hlavné energetické smernice EÚ	6
2.3	Zelená kniha EÚ o energetickej účinnosti	7
3	Energetické štítkovanie domácich elektrospotrebičov	9
3.1	Vývoj politiky Európskej únie – smernice a záväzky týkajúce sa energetickej účinnosti spotrebičov	9
3.2	Acquis EÚ	9
3.2.1	Nariadenia – záväzné a priamo platné	9
3.2.2	Smernice	9
3.2.3	Rozhodnutie – záväzné pre toho, komu sú určené	10
3.3	Zmluvné dohody	10
3.4	Nepretržitý proces: Eko-dizajn elektrických spotrebičov	10
3.5	Čo je energetický štítok?	11
3.6	Dopad energetického štítkovania	13
3.6.1	Všeobecná účinnosť štandardov a štítkovania	13
3.6.2	Hodnotenie na základe skúseností EÚ 15	14
4	Prehľad zákonných povinností	16
4.1	Zákonné povinnosti členských štátov	16
4.2	Zákonné povinnosti distribútorov (obchodníkov)	17
4.3	Zákonné povinnosti dodávateľov (výrobcov)	17
5	Požiadavky na účinný systém overovania a presadzovanie legislatívy	18
5.1	Príprava právneho rámca	18
5.1.1	Prvý krok: Zavedenie právneho rámca pre politiku energetickej účinnosti spotrebičov	18
5.1.2	Druhý krok: Prevzatie (vykonávacích) opatrení v rámci národného právneho rámca	18
5.1.3	Tretí krok: Pridelenie zodpovednosti príslušným službám a/alebo agentúram	18
5.2	Overovanie	19
5.2.1	Štvrtý krok: Kontroly v obchodoch	19
5.2.2	Piaty krok: Kontrola katalógov zásielkových služieb a predaja cez internet	22
5.2.3	Šiesty krok: Overovacie skúšky	22
5.3	Sankčné opatrenia	24
5.3.1	Sankčné opatrenia voči dodávateľom a/alebo obchodníkom	24
5.3.2	Zrušenie štítkov a/alebo značiek iných ako štítkovanie podľa smerníc EÚ	25
5.4	Prečo a ako to vykonávať? Skúsenosti, prekážky a príklady najlepších postupov	25
5.4.1	Prečo by sa mali vlády a vládne agentúry tak snažiť? alebo Prínos na prvý pohľad!	25
5.4.2	Adekvátna informačná politika – Zapojenie zainteresovaných strán je nevyhnutné	26
5.4.3	Zhoda – skúsenosti a fakty	27
5.4.4	Testovanie spotrebičov – skúsenosti s odchýlkou	28
5.4.5	Postup pre overovacie skúšky	30
5.4.6	Označovanie triedami “A, A+ a Super A”	30
6	Rozhodovací proces EÚ	32
6.1	Prehľad	32
6.1.1	Rozhodovanie o nových politikách	34
6.2	Účasť nových členských štátov a novo vstupujúcich štátov na politike EÚ pre energetickú účinnosť spotrebičov	34
6.3	Možnosti pre zapojenie krajín strednej a východnej Európy do procesu tvorby politík EÚ k účinnosti spotrebičov	35
7	PRÍLOHA	36

1 Úvod

Spotreba energie neustále stúpa aj navzdory úspešnej realizácii radu opatrení a aktivít s cieľom znížiť spotrebu energie domácností ako na národnej úrovni, tak na úrovni Európskej únie. Pokiaľ sa zameriame na obdobie od roku 1992 do roku 2002 v Európe, zistíme, že došlo k ročnému nárastu spotreby elektrickej energie o cca 2 %, čo znamená celkové zvýšenie spotreby za túto dekádu o 20 %.

Obr. 1: Spotreba elektrickej energie domácností EÚ 25 (1995 = 100%)

Zdroj: Eurostat (2006)

Energetická účinnosť domácich spotrebičov je dlhodobou jednou z kľúčových bodov politiky pre úsporu energie Európskej únie. Rozšírená legislatíva v tejto oblasti priniesla zásadné zníženie spotreby energie po celej Európe a podstatné úspory nákladov na energiu pre európske domácnosti. Napriek tomu, zavádzanie smerníc vyžaduje veľké úsilie od krajín, ktoré sa stali členmi Európskeho spoločenstva ešte len nedávno alebo v súčasnosti prechádzajú procesom vstupu do EÚ. Požadované zmeny právnych postupov a trhových

praktikách sú časovo aj finančne náročné a vyžadujú dostupnosť informácií k praktickým dôsledkom týchto politík.

Účelom tohto informačného materiálu je podporiť predstaviteľov vládnych agentúr a odborníkov v krajinách strednej a východnej Európy v rámci procesu zavádzania programu energetického štitkovania s dôrazom na vykonávanie efektívnych a zmysluplných opatrení. Základným cieľom tejto brožúry je slúžiť ako praktický nástroj a vodidlo poskytujúce akčne zamerané informácie vyplývajúce zo skúseností krajín EÚ 15 a vysvetlení povinností a pravidiel stanovených legislatívou pre štitkovanie spotrebičov.

Čitatelia sa zoznámia so súčasnou európskou legislatívou týkajúcou sa štitkovania a štandardov so špecifickým dôrazom na spotrebiče a energetické štitky. Je tu vysvetlený dopad a význam štitkovania a zároveň sú zahrnuté niektoré konkrétne príklady z jednotlivých krajín. Hlavná časť tejto publikácie obsahuje konkrétny zoznam krokov, povinností a podnetov vzťahujúcich sa k riadnemu zavádzaniu a použitiu štitkovania a štandardov na národnej úrovni. Materiál ďalej poskytuje prehľad procesu prijímania novej legislatívy na úrovni Európskej únie s cieľom posilniť aktívnu účasť krajín strednej a východnej Európy na tomto procese a zoznam adres príslušných webových stránok.

Spolu s touto publikáciou bol vypracovaný aj informačný materiál pre obchodníkov a výrobcov, ktorý poskytuje informácie spracované špeciálne pre subjekty vyrábajúce a distribuujúce elektrické spotrebiče.

2 Politické a strategické hľadiská

Európska únia ako celok nemá dostatočné zdroje pre pokrytie vlastných energetických potrieb a je preto nútená dovážať fosílnu palivá z krajín mimo EÚ. Aj bez vysokých a nestálych cien ropy, ktoré zhoršili vyhliadky ekonomického rastu v Európe, by mala Európska únia dobré dôvody venovať značné úsilie realizácii ambiciózneho programu na zvýšenie energetickej účinnosti.

Táto kapitola uvádza a vysvetľuje hlavnú aktuálnu európsku legislatívu týkajúcu sa energetickej účinnosti, a to najmä energetické štítkovanie a štandardy pre spotrebiče, a ďalej objasňuje dôvody na jej zavádzanie.

2.1 Hlavné zámery energetickej politiky EÚ

Energetická politika EÚ sleduje tri hlavné zámery:

- **Posilnenie konkurencieschopnosti:**

Aj keď Európske krajiny už zaznamenali významný pokrok v znižovaní energetickej náročnosti, neustále je potrebné vykonávať zásadné investície pre využitie potenciálu nákladovo efektívnych úspor energie. Znamená to vytvorenie radu nových kvalitných pracovných miest v Európe, lepšie životné podmienky pre občanov EÚ a posilnenie konkurencieschopnosti. Priemerná domácnosť v EÚ by mohla nákladovo efektívnym spôsobom dosiahnuť ročné úspory medzi 200 až 1.000 Eur, v závislosti od jej celkovej spotreby elektrickej energie.

- **Rozvinúť ochranu životného prostredia a splniť Kjótske záväzky EÚ:**

Hlavná časť emisií skleníkových plynov je spôsobená výrobou a spotrebou elektrickej energie. Energetická účinnosť preto predstavuje zásadný krok k zníženiu emisií skleníkových plynov a splneniu Kjótskych záväzkov a ďalších cieľov v boji proti klimatickým zmenám.

- **Zlepšiť zabezpečenie dodávky:**

Pokiaľ budú súčasné trendy pokračovať, do roku 2030 bude EÚ závisieť z 90 % na dovoze palív v prípade ropy a z 80 % v prípade

zemného plynu. Nie je možné predpovedať vývoj cien energií v nasledujúcich desaťročiach, najmä pokiaľ by mal dopyt nových rozvíjajúcich sa krajín rásť tak rýchle, ako je to v súčasnosti. Zásadná snaha o zníženie spotreby energie alebo aspoň o udržanie existujúcej rýchlosti rastu tejto spotreby by predstavovala veľký prínos pre zabezpečenie dodávok energií pre EÚ.

2.2 Hlavné energetické smernice EÚ

V súčasnej atmosfére globálnych neistôt je nutné riešiť zásadné otázky zabezpečenia dodávok energie, dopadu emisií skleníkových plynov a dôsledkov cien energií pre európsky rast silnou energetickou politikou.

Počas uplynulých 10 rokov členské štáty EÚ prerokovali a prijali 8 zásadných Smerníc zameraných na energetiku, ktoré ovplyvnili riadenie energetickej dodávky aj dopyt:

- **Energetické štítkovanie domácich spotrebičov (92/75/EHS):** Cieľom tejto Smernice, ktorá je podrobnejšie popísaná ďalej v tejto brožúre, je umožniť harmonizáciu národných opatrení pre zverejňovanie informácií o spotrebe elektrickej energie a ďalších zásadných aspektov prevádzky týkajúcich sa niektorých druhov domácich spotrebičov, a to najmä prostredníctvom štítkovania spotrebičov a informácií o výrobku, a umožniť tak zákazníkovi výber energeticky efektívnejších spotrebičov. Táto Smernica sa bude vzťahovať na nasledujúce typy domácich spotrebičov bez ohľadu na to, či sú, alebo nie sú predávané na použitie v domácnostiach: chladničky, mrazničky, chladničky s mrazničkou, práčky, sušičky a ich kombinácie, umývačky riadu, rúry, ohrievače vody a zásobníky na teplú vodu, osvetlenie a klimatizačné zariadenia.
- **Eko-dizajn (2005/32/ES):** Táto Smernica zakladá súhrnný a jednotný legislatívny rámec pre riešenie požiadaviek na eko-dizajn s cieľom zaistiť voľný pohyb výrobkov – spotrebičov energie v rámci EÚ, zlepšiť

celkovú ekologickú úroveň týchto výrobkov a chrániť tak životné prostredie, prispieť k zabezpečeniu dodávky energií, posilniť konkurencieschopnosť európskej ekonomiky a chrániť záujmy odvetvia aj zákazníkov.

- **Energetická hospodárnosť budov (2002/91/ES):** Účelom tejto Smernice je podporiť zlepšovanie energetickej účinnosti budov v rámci Spoločenstva s ohľadom na vonkajšie klimatické a miestne podmienky, vnútorné klimatické požiadavky a efektívnosť vynaložených nákladov.
- **Spoločné pravidlá pre vnútorný obchod s elektrinou (96/92/ES) a zemným plynom (98/30/ES):** Tieto dve Smernice zakladajú spoločné pravidlá pre výrobu, tranzit a distribúciu elektriny a zemného plynu.
- **Podpora výroby elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov (2001/77/ES):** Účelom tejto Smernice je podporiť zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov energie na produkciu elektriny na vnútornom trhu s elektrinou a vytvoriť základ pre budúci rámec obnoviteľných zdrojov v rámci Spoločenstva.
- **Kombinovaná výroba tepla a elektrickej energie (2004/91/ES):** Cieľom tejto Smernice je zvýšiť energetickú účinnosť a zlepšiť zabezpečenie dodávky vytvorením rámca pre podporu a vývoj vysoko účinnej kombinovanej výroby tepla a energie.
- **Podpora účinnosti konečného využitia a energetických služieb (2006/32/EC):** Jej základným cieľom je zaistiť podporu účinnejšieho konečného využitia energie a urýchliť vývoj dobre fungujúceho, ekonomicky životaschopného a konkurencieschopného trhu s nákladovo efektívnymi opatreniami pre energetickú účinnosť.

2.3 Zelená kniha EÚ o energetickej účinnosti

Prvou európskou Zelenou knihou *K európskej stratégii bezpečnosti dodávok energie* prijala Komisia v novembri 2000. Išlo o pokojné obdobie. Európski občania sa nijako zvlášť nezaujímalí o pôvod energií, ako je benzín pre automobily alebo elektrina na svietenie.

Ceny energií boli nízke a neboli predmetom zvláštneho záujmu. Napriek tomu sa Komisia zameriavala na riešenie predpokladanej energetickej závislosti presahujúcej 70 % v roku 2030 v porovnaní so súčasnou 50 % závislosťou a ďalších obmedzení spôsobených zmenou klímy.

Keď potom došlo k nedávnej kríze v cenách a bezpečnosti dlhodobých dodávok energie, Komisia iniciovala druhú všeobecnú debatu, ktorej účelom bolo nájsť najlepšie spôsoby zlepšenia európskej energetickej účinnosti: *Zelená kniha o energetickej účinnosti: Robiť viac za menej* a vyvinúť spoločné úsilie členských štátov na definovanie spoločnej energetickej politiky EÚ.

Táto Zelená kniha, zverejnená v roku 2005, sa preto snaží identifikovať prekážky, ktoré v súčasnosti zabraňujú podchytieniu všetkých nákladovo efektívnych opatrení – napr. nedostatok vhodných podnetov, chýbajúce informácie alebo dostupné mechanizmy financovania. Ďalej sa snaží nájsť možnosti pre prekonanie týchto prekážok a odporúča rad kľúčových opatrení, ktoré je možné prijať. Ide napríklad o:

- Zavedenie ročných akčných plánov pre energetickú účinnosť na národnej úrovni. Tieto plány môžu označiť opatrenia, ktoré je nevyhnutné prijať na národnej, krajskej a miestnej úrovni a následne sledovať ich úspešnosť ako z hľadiska zlepšenia energetickej účinnosti, tak z hľadiska ich nákladovej efektivity;
- Poskytnutie lepších informácií občanom, napr. prostredníctvom lepšie cielených propagačných kampaní a lepšieho štítkovania výrobkov;
- Zdokonalenia daňového systému tak, aby znečisťovatelia platili podstatné čiastky, ale aby sa zároveň nezvýšila celková úroveň daní;
- Lepší zameriavanie štátnej pomoci na oblasti, kde je verejná pomoc opodstatnená, primeraná a nevyhnutná pre poskytnutie podnetov k účinnému využívaniu energie;
- Využitie verejných dodávok pre „naštartovanie“ nových energeticky účinných technológií, ako sú energeticky efektívnejšie automobily a počítačová technika;

- Využitie nových alebo zdokonalených nástrojov financovania ako na úrovni Spoločenstva, tak na národnej úrovni a tým spoločnostiam aj domácnostiam poskytnúť podnety (nie podporu) k zavádzaniu nákladovo efektívnych zlepšení.

Zelená kniha s podtitulom *Robiť viac za menej* je dôležitým dokumentom nielen pre jej ekonomický význam, ale aj ako prvý krok v novej snahe Komisie o obnovení európskej energetickej politiky, ktorej prvky sa zameria-

vajú na potrebu posilnenia konkurencieschopnosti, udržateľného vývoja a bezpečnosti dodávok energie.

Ku koncu roka 2006 by mala Komisia predložiť akčný plán pre energetickú účinnosť s cieľom dosiahnuť do roku 2020 20 % energetických úspor v porovnaní so súčasnou spotrebou energie v EÚ.

Komisia má tiež v úmysle dať v rámci 7. výskumného rámcového programu EÚ jasnú prednosť energetickému výskumu.

3 3 Energetické štítkovanie domácich elektrospotrebičov

3.1 Vývoj politiky Európskej únie – smernice a záväzky týkajúce sa energetickej účinnosti spotrebičov

Súčasnú postavenie štátov strednej a východnej Európy – nových členských štátov EÚ alebo krajín, ktoré sa v súčasnosti na vstup do EÚ pripravujú, je hnacou silou harmonizácie národnej legislatívy týkajúcej sa výrobkov s pravidlami a charakterom vnútorného trhu EÚ. Rámec politiky EÚ je v oblasti energetickej účinnosti spotrebičov zavádzaný kombináciou dvoch prvkov: Acquis EÚ a zmluvných dohôd.

3.2 Acquis EÚ

Z hľadiska krajín strednej a východnej Európy je venovaná hlavná pozornosť Acquis EÚ, ktoré má nasledujúce formy:

3.2.1 Nariadenia – záväzné a priamo platné
Tieto predpisy sú záväzné a priamo platné vo všetkých členských štátoch odo dňa ich účinnosti. V oblasti energetickej účinnosti spotrebičov ide o Nariadenie č. 2422/2001 Európskeho parlamentu a Rady (ES) o programe Spoločenstva pre označovanie energetickej účinnosti kancelárskych spotrebičov.

3.2.2 Smernice

Smernice sú záväzné z hľadiska požadovaných výsledkov, ale ponechávajú rozhodnutie o spôsobe ich dosiahnutia na národných vládoch. Členské štáty majú povinnosť vykonať nevyhnutné zmeny v ich zákonoch a správnom usporiadaní, aby tak splnili požiadavky smernice do uvedeného termínu. Z hľadiska účelu príslušných smerníc je nutné rozlišovať dve základné oblasti:

Energetické štítkovanie

Táto oblasť sa zakladá na rámcovej smernici (92/75/EHS), ktorá tvorí právny základ pre energetické štítkovanie domácich spotrebičov a stanoví povinnosť výrobcov a obchodníkov značiť spotrebiče vystavené na predaj

štítkami uvádzajúcimi ich energetickú účinnosť. Jej vykonávacie opatrenia špecifikujú, aké by malo byť štítkovanie konkrétnych spotrebičov (domáce svietidlá, klimatizačné zariadenia, elektrické rúry atď.) s ohľadom na ich spotrebu energie meranú podľa európskych skúšobných štandardov.

- Smernica 92/75/EHS o energetickom štítkovaní spotrebičov a vykonávacích opatreniach
 - Chladničky a mrazničky a ich kombinácie
 - Práčky
 - Sušičky
 - Umývačky riadu
 - Svietidlá
 - Rúry
 - Klimatizačné zariadenia pre domácnosti

Výkonnostné normy

Smernica v tejto oblasti zakazuje predaj spotrebičov, ktoré nespĺňajú isté požiadavky na energetickú účinnosť. Smernice tohto typu boli v nedávnej minulosti vydané pre chladničky a mrazničky a ich kombinácie (96/57/ES), elektrické ohrievače vody (92/42/ES) a pre žiarivkové svietidlá (2000/55/ES).

Smernice 96/57/ES stanovujú, že na trh môžu byť uvádzané iba chladničky a mrazničky a ich kombinácie, ktorých spotreba energie spĺňa medzné hodnoty stanovené požiadavkami pre energetickú účinnosť alebo je nižšia (viď Tabuľka 4.1). Zhoda musí byť doložená značením CE na spotrebiči. Výrobcovia chladiacich zariadení preto zodpovedajú za to, aby každý prístroj uvedený na trh zodpovedal požiadavkám smernice.

	Energetická trieda
Chladničky	C
Chladničky s mrazničkou	C
Skriňové mrazničky	C
Truhlicové mrazničky	E

Tabuľka 4.1: Minimálny stupeň výkonnosti chladiacich zariadení

3.2.3 Rozhodnutie – záväzné pre toho, komu sú určené

Rozhodnutia sú záväzné pre toho, komu sú určené. Môžu byť určené členským štátom, ale obvykle sú adresované konkrétnym podnikom alebo jednotlivcom, ako tomu bolo napr. pri Rozhodnutí Komisie č. 2003/367/ES o koordinácii programov pre štítkovanie energetickej účinnosti kancelárskych prístrojov medzi EÚ a Spojenými štátmi (Energy Star – program pre štítkovanie spotrebičov, do ktorého sa môžu výrobcovia dobrovoľne zapojiť), ktoré priamo ovplyvňuje všetky spoločnosti sídliace v EÚ, i keď štítkovanie Energy Star musí byť najprv zavedené štátnou správou.

Zavedenie Acquis EÚ závisí od príslušných štátov, ktoré musí Acquis EÚ zapracovať do národného práva. Európska komisia, ktorá nesie zodpovednosť za dohľad nad uplatňovaním práva EÚ v členských štátoch a všeobecne v rámci EÚ, kontroluje kroky učinené jednotlivými vládami. Nedodržanie môže viesť k sankčným opatreniam uplatneným buď proti jednotlivým spoločnostiam, alebo zodpovedným členským štátom. Z tohto dôvodu je nevyhnutné, aby Acquis odrážalo národné podmienky, respektíve priority.

S nedávnym vstupom nových členských štátov do EÚ sa úloha radu krajín strednej a východnej Európy v procese formulácie politik EÚ zmenila a postupne sa posúvajú od jednoduchého zavádzania existujúcich Acquis EÚ k účasti na ich vytváraní. Možnosť ovplyvňovať vývoj tak pred tieto štáty stavia nové výzvy a otvára nové príležitosti.

3.3 Zmluvné dohody

Druhý prvok politiky EÚ v oblasti energetickej účinnosti spotrebičov predstavujú zmluvné dohody (negotiated agreements) vychádzajúce z rokovaní medzi Európskou komisiou a výrobcami spotrebičov alebo ich združeniami, ktorí súhlasia so zvýšením energetickej účinnosti ich výrobkov na oplátku za neprijatie povinnej legislatívy. Okrem získania potenciálnej konkurenčnej výhody vďaka po-

silneniu podnikového imidžu je pre výrobcov výhodou to, že môžu dobrovoľné opatrenia zaviesť podľa svojho uváženia a môžu sami rozhodnúť, akým spôsobom a kedy dosiahnu dohodnuté ciele, čo im umožňuje minimalizovať náklady na zavedenie príslušných opatrení. Doposiaľ uzavrela Európska komisia nasledujúce Zmluvné dohody:

- Práčky (dohodnuté dňa 24. 7. 1997; platnosť od 22. 10. 1997 do 31. 12. 2001) s nadväzujúcim 2. jednostranným záväzkom Združenia európskych výrobcov domácich spotrebičov (CECED) znížiť spotrebu elektrickej energie u domácich práčok (2002 – 2008) (dohodnuté dňa 31. 10. 2001)
- Umývačky riadu (dohodnuté dňa 19. 9. 2000)
- Domáce elektrické zásobníkové ohrievače vody (DESWH) (dohodnuté dňa 19. 9. 2000)
- Zníženie spotreby elektrickej energie pri pohotovostnom režime televíznych prijímačov a videoprehrávačov (dohodnuté dňa 30. 4. 1997), nahradené odvetvovým záväzkom zlepšiť energetickú účinnosť domácich elektronických výrobkov predávaných v Európskej únii (účinný od 1. 7. 2003)
- Elektromotory (dohodnuté dňa 15. 6. 2000)
- Dobrovoľný záväzok znížiť spotrebu elektrickej energie u domácich chladničiek, mrazničiek a ich kombinácií (2002 – 2010) (dohodnuté dňa 31. 10. 2002)
- Kódex energetickej účinnosti servisných systémov digitálneho televízneho vysielača (2. verzia; 26. 5. 2004)
- Kódex energetickej účinnosti externých dodávok energie (2. verzia; 25. 3. 2004)

Je možné očakávať, že niektoré z krajín strednej a východnej Európy sa budú profilovať ako výrobné trhy z dôvodu očakávaného presunu výrobcov spotrebičov. To prirodzene ďalej zvýši význam účasti príslušných štátnych organizácií na formulácii zmluvných dohôd.

3.4 Nepretržitý proces: Eko-dizajn elektrických spotrebičov

Okrem správania sa užívateľov existujú dva doplňujúce spôsoby obmedzovania energie spotrebované výrobky: štítkovanie vytvárajúce

povedomie spotrebiteľov o skutočnej spotrebe energie s cieľom ovplyvniť ich rozhodnutie o nákupe (napr. programy pre štítkovanie domácich spotrebičov) a požiadavky na energetickú účinnosť spotrebičov stanovené pre výrobky od prvotnej konštrukčnej fázy.

Výroba, distribúcia, používanie a riadenie konca životnosti elektrických spotrebičov je spojená s radom zásadných dopadov na životné prostredie, a to najmä dôsledkov spotreby energií, spotreby iných materiálov/zdrojov, vytvárania odpadu a uvoľňovania nebezpečných látok do životného prostredia. Odhaduje sa, že viac ako 80 % všetkých dopadov výrobkov na životné prostredie je daných v konštrukčnej fáze. Z tohto dôvodu sa Eko-dizajn snaží zvýšiť ekologickú úroveň výrobkov v priebehu ich životnosti systematickou integráciou ekologických hľadísk v počiatočných fázach konštrukcie výrobku.

Rada a Európsky parlament preto prijali návrh Komisie na Smernicu o založení rámca pre stanovovanie požiadaviek na Eko-dizajn (napr. požiadavky na energetickú účinnosť) všetkých elektrických spotrebičov v bytovom sektore, v oblasti služieb a v priemyselnom sektore (Smernica 2005/32/ES Európskeho parlamentu a Rady zakladajúcej rámec pre stanovovanie požiadaviek eko-dizajn pre elektrické spotrebiče). Jednotné pravidlá v rámci celej EÚ pre eko-dizajn zaisťujú, aby sa rozdiely medzi národnými predpismi nestali prekážkou obchodu vnútri EÚ. Smernice neuvádzajú priamo záväzné požiadavky pre konkrétne výrobky, ale definuje podmienky a kritériá pre stanovovanie požiadaviek týkajúcich sa ekologicky relevantných vlastností výrobkov (ako je spotreba elektrickej energie) a umožňuje ich rýchle a efektívne zlepšovanie. Na túto smernicu budú nadväzovať vykonávacie opatrenia, ktoré stanovujú požiadavky na eko-dizajn. Smernica sa v zásade vzťahuje na všetky výrobky, ktoré spotrebovávajú energiu (s výnimkou dopravných prostriedkov), a všetky zdroje energie.

Smernica o eko-dizajne sa v súčasnosti vzťahuje na nasledujúce výrobky: *Kotly a kombinované kotly; osobné počítače (desktopy a laptopy) a monitory; zobrazovacie zariadenia: kopírovacie stroje, faxy, tlačiarne, skenery, multifunkčné za-*

riadenia; spotrebná elektronika: televízne prijímače, straty z pohotovostného režimu a režimu mimo prevádzky spotrebičov energie; nabíjačky batérií a externé zdroje energie; pouličné osvetlenie; elektromotory 1–150 kW klimatizačných zariadení pre obytné priestory, vodné čerpadlá (komerčné objekty, pitná voda, potraviny, poľnohospodárstvo), obehové čerpadlá v objektoch, ventilátory (nebytové priestory); komerčné chladničky a mrazničky, vrátane chladiacich jednotiek, vitrín a predajných automatov; domáce umývačky riadu a práčky.

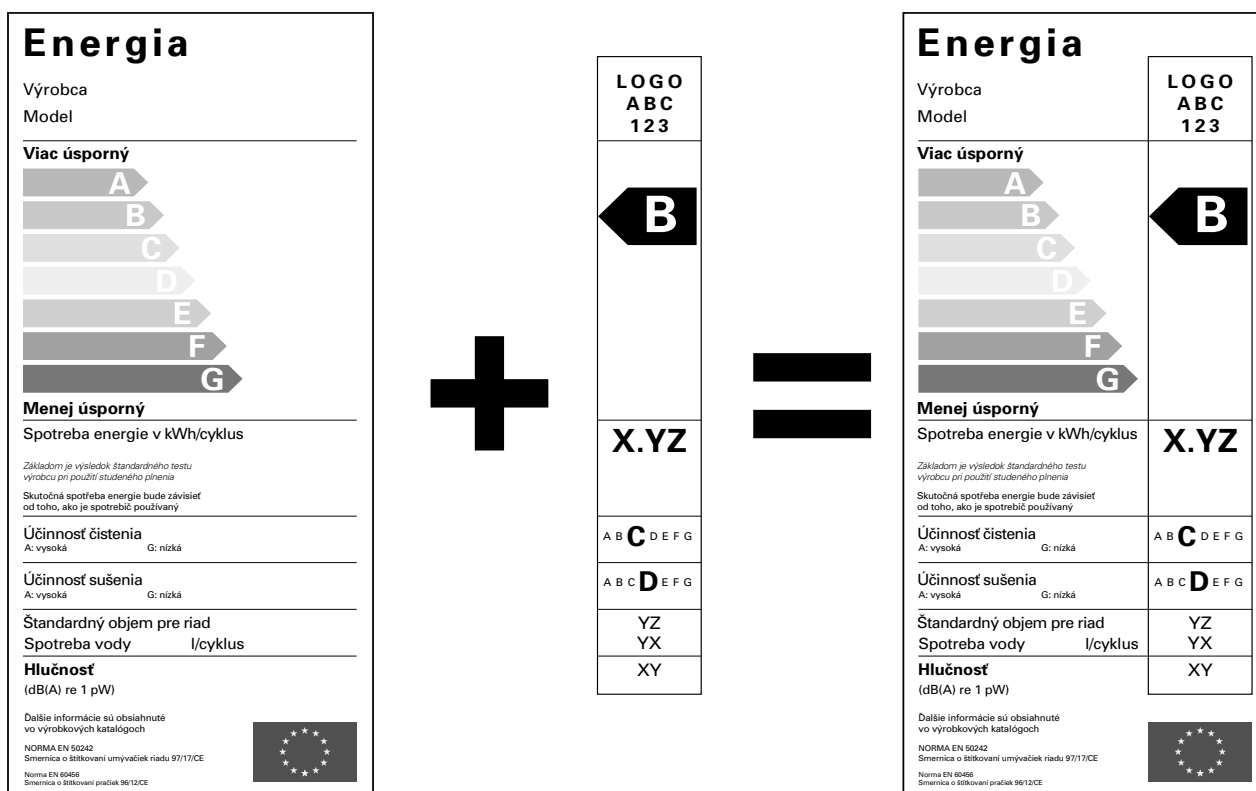
3.5 Čo je energetický štítok?

Program pre štítkovanie výrobkov všeobecne vychádza z „indexu energetickej hospodárnosti“ stanoveného na základe porovnania spotrebiča s priemerným európskym modelom v čase, keď boli jednotlivé pásma stanovené (koniec roka 1993), s použitím hodnôt, ktoré sa líšia podľa kategórie spotrebiča. Tento priemer je nemenný a bol stanovený ako hranica deliacej triedy D a E, aby tu bol priestor pre budúce zlepšenie účinnosti. Index energetickej hospodárnosti je, samozrejme, kontinuálne, zatiaľ čo štítok radí každý spotrebiča do jednej zo siedmich tried. Trieda, do ktorej konkrétny spotrebič spadá, sa určí segmentáciou indexu energetickej hospodárnosti, ako na príklade chladničiek a mrazničiek ukazuje Tabuľka 4.2.

Index energetickej hospodárnosti: I	Trieda energetickej hospodárnosti
$I < 30$	A++ *)
$30 \leq I < 42$	A+ *)
$42 \leq I < 55$	A
$55 \leq I < 75$	B
$75 \leq I < 90$	C
$90 \leq I < 100$	D
$100 \leq I < 110$	E
$110 \leq I < 125$	F
$125 \leq I$	G

*) Poznámka: Triedy A+ a A++ sa vzťahujú iba na chladničky, mrazničky a ich kombinácie!

Tabuľka 4.2: Index energetickej hospodárnosti a triedy energetickej hospodárnosti mrazničiek a chladničiek

Obr. 4.1: Energetický štítok a jeho prvky

Napríklad index energetickej hospodárnosti pre chladiace zariadenia sa stanovujú vydeľením ročnej spotreby energie za štandardných skúšobných podmienok čistým objemom spotrebiča (táto hodnota je upravená pre vyrovnanie rôznych teplotných zón) a následnou úpravou podľa rôznych prvkov výrobku. Index v podstate odráža spotrebu energie v kWh na jeden liter úžitkového objemu chladiaceho zariadenia. To umožňuje porovnanie spotrebičov rôznych veľkostí a s rôznymi pomermi chladiaceho a mraziaceho priestoru.

Energetický štítok vyjadruje relatívnu energetickú hospodárnosť modelov prostredníctvom farieb, šípok a písmen (Obr. 4.1). Stupnica od A do G spotrebiče hodnotí od viac úsporných (A) po menej úsporné (G): zelená farba značí „efektívnejšie“ a červená farba „menej efektívne“ prístroje; šípky označujú relatívne energetickú hospodárnosť pre príslušný stupeň prevádzky.

Stupnica od A do G sa tiež používa pre ukazovatele výkonu tam, kde to je relevantné. Napríklad pri práčkach sa tiež uvádza účinnosť prania a odstredovania.

Energetický štítok má dve časti: farebné pozadie a políčko s údajmi. Tieto dve časti sú často dodávané oddelene a pri nalepení na spotrebič je nutné ich skombinovať. Len málo častí výrobcov tlačí štítok ako jeden celok. Farebné pozadie je všeobecné a je možné ho použiť pre akýkoľvek spotrebič v danej kategórii, napr. chladiace spotrebiče (za predpokladu, že je v správnom jazyku). Políčko s údajmi obsahuje informácie špecifické pre daný model a pripojuje sa ku všetkým totožným modelom bez ohľadu na jazyk cieľového trhu.

Na štítku musia byť uvedené nasledujúce informácie:

- Názov alebo ochranná značka výrobcu
- Identifikačný kód chladiaceho zariadenia
- Trieda energetickej hospodárnosti
- Eko-značka (pokiaľ bola spotrebiču udelená)
- Spotreba energie
- Ďalšie údaje podľa druhu spotrebiča:

Napr. pre **chladiace zariadenia**:

- Úžitkový objem chladiaceho priestoru (čerstvé potraviny)

- Úžitkový objem mraziaceho priestoru
- Klasifikácia mraziaceho priestoru
- Hluk (ak prichádza do úvahy).

Napr. pre **klimatizáciu**:

- Chladiaci výkon
- Koeficient využiteľnosti energie
- Typ
- Hluk

Napr. pre **umývačky riadu**:

- Účinnosť umývania
- Účinnosť sušenia
- Počet súprav riadu
- Spotreba vody
- Hluk

Energetický štítok musí byť ďalej doložený informačným listom – štandardnou tabuľkou obsahujúcou informácie o konkrétnom modeli spotrebiča. Informačný list musí byť priložený ku všetkým produktovým brožúram alebo k iným podkladom dodávaným s výrobkom, pokiaľ brožúry nie sú k dispozícii. Informačný list bol popri energetickom štítku zavedený ako doplnujúci zdroj informácií pre spotrebiteľa, aby si tí, ktorí si prajú nákup zväziť, mohli tieto informácie odniesť so sebou spoločne s ďalšími informáciami o výrobku.

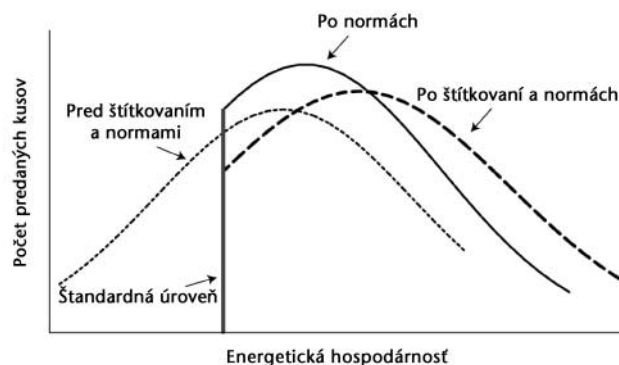
Tretím mechanizmom stanoveným rámcovou smernicou ku štítkovaniu sú informácie o výrobkoch v katalógoch zásielkových služieb a internetových obchodov. V katalógoch zásielkových služieb sa musia uvádzať informácie podobné informáciám na štandardnom štítku a ich rozsah konkrétne stanovuje národná legislatíva členských štátov, vrátane Slovenskej republiky.

3.6 Dopad energetického štítkovania

3.6.1 Všeobecná účinnosť štandardov a štítkovania

Povinné normy pre energetickú účinnosť v zásade podporujú distribúciu energeticky efektívnych modelov výrobkov dostupných na trhu tým, že eliminujú neefektívne modely a vytvárajú základ pre programy poskytujúce stimuly na „prekonanie štandardu“. Energetické štítky naopak podporujú distribúciu

energeticky efektívnych modelov tým, že zákazníkom poskytujú informácie umožňujúce racionálne rozhodnutie a výrobcu motivujú ku konštrukcii výrobkov, ktoré dosahujú lepšie hodnotenie, ako je minimálna požadovaná norma.

Obr. 4.2: Dopad energetických štítkov a štandardov na distribúciu výrobkov na trhu: koncept

Zdroj: CLASP, 2005

Ako kľúčové výhody povinných požiadaviek na energetickú účinnosť (ako je štítkovanie a normy) sa javia nasledujúce skutočnosti:

- Tieto opatrenia môžu zaisťovať značné energetické úspory.
- Môžu byť veľmi efektívne vo vzťahu k nákladom a môžu veľmi účinne obmedziť rast spotreby energie bez toho, aby obmedzovali ekonomický rast.
- Vyžadujú zmenu správania zvládateľného počtu výrobcov namiesto zmeny správania všetkých spotrebiteľov.
- Ku všetkým výrobcom, distribútorom a obchodníkom sa pristupuje rovnako.
- Výsledné úspory energie sú všeobecne zaisťované a sú pomerne jednoducho vyčísliteľné a je možné ich overiť.

Energetické štítkovanie ovplyvňuje zainteresované strany štyrmi vzájomne prepojenými spôsobmi:

- Poskytuje spotrebiteľom údaje umožňujúce informované rozhodnutia a výber najefektívnejšieho a najvhodnejšieho výrobku;
- Motivuje výrobcov k zlepšeniu energetickej účinnosti ich modelov tým, že energetickú účinnosť spriehľadňuje pre trhové prostredie;

- Motivuje distribútorov k ponúkaniu a vystavovaniu efektívnych výrobkov;
- Poskytuje podklady pre osvetu a vzdelávanie širokej škále ďalších zainteresovaných subjektov, vrátane ostatných vládnych programov, spotrebiteľských a environmentálnych organizácií, energetických podnikov a ďalších inštitúcií.

3.6.2 Hodnotenie na základe skúseností EÚ 15

Nasledujúce grafy sú zaradené ako priame dôkazy o vyššie zmieňovanom význame štandardizácie a štítkovania domácich elektrospotrebičov podľa energetickej účinnosti.

Prípadová štúdia – Veľká Británia

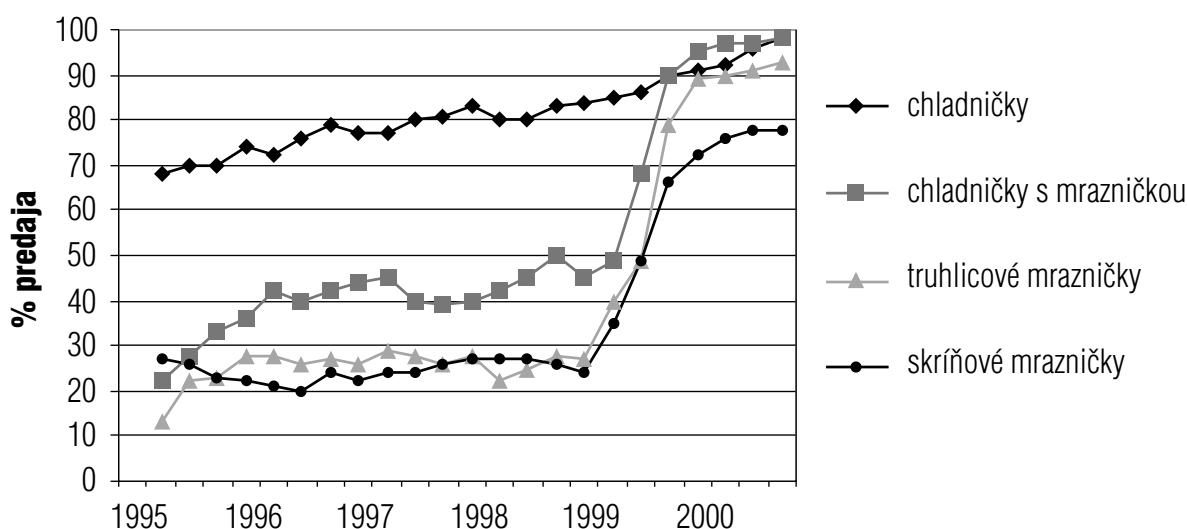
Táto podkapitola popisuje dopad zavedenia energetického štítkovania na trh so spotrebičmi vo Veľkej Británii. Ukazuje, že aj bez rozsiahlych propagačných aktivít má štítkovanie na trh so spotrebičmi silný dopad.

Všeobecne je možné povedať, že trh Veľkej Británie s domácimi spotrebičmi vykazoval značný podiel relatívne lacných výrobkov, ktoré z hľadiska energetickej účinnosti väčšinou za susednými krajinami zaostávali, aspoň v poslednom desaťročí. Až do konca deväťdesiatych rokov neboli podniknuté žiadne vý-

raznejšie kroky pre propagáciu štandardov a štítkovania. Market Transformation Programme (Program pre transformáciu trhu) bol vytvorený v roku 1998 a nasledoval program Energy Saving Trust (Fond energetických úspor). Z tohto dôvodu by mali byť tieto súvislosti relevantné aj pre krajiny strednej a východnej Európy.

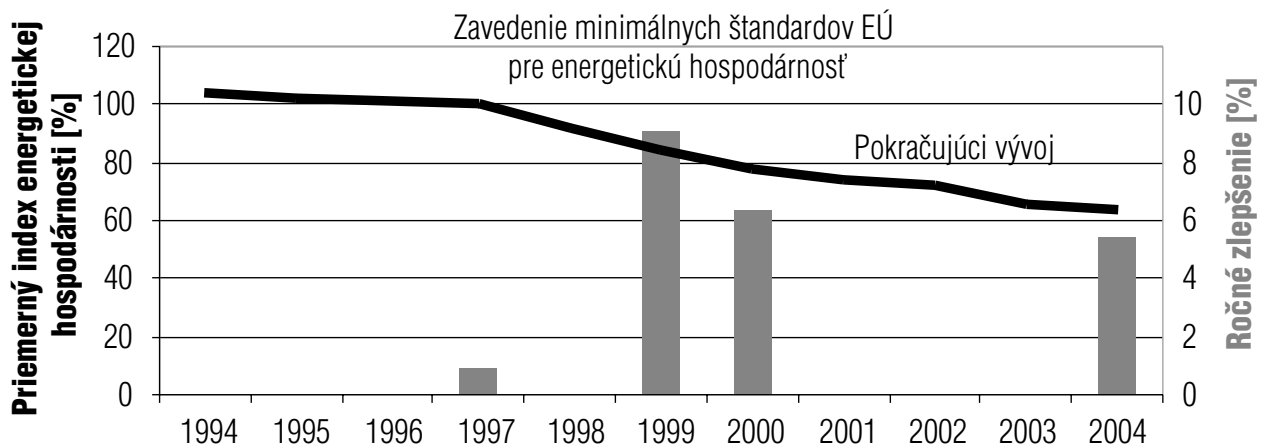
Obr. 4.3 ukazuje vývoj podielu odbytu chladiacich zariadení, ktoré spĺňajú minimálnu normu, od roku 1995 do 3. štvrtroka roku 2000. Počas tohto obdobia vzrástol podiel celkového odbytu spĺňajúceho normu zo 40 % na 93 %. Ku 4. štvrtroku 1996, krátko po prijatí legislatívy pre minimálne normy, spĺňalo normu 48 % predaja a podiely jednotlivých druhov spotrebičov sa pohybovali od 21 % u skriňových mrazničiek do 77 % u chladničiek. K 4. štvrtroku 1999, čo bol prvý celý štvrtrok po nadobudnutí účinnosti minimálnej normy, sa tento podiel zvýšil na 89 %, s podielmi jednotlivých druhov spotrebičov od 73 % pri skriňových mrazničkách do 93 % pri kombináciách chladničiek a mrazničiek.

Ako ukazuje Obr. 4.3, navzdory zásadným zlepšeniam najmä v roku 1999, viac ako jeden rok po nadobudnutí účinnosti minimálnej normy, nespĺňala značná časť chladiacich spotrebičov minimálnu normu. Trh so skriňový-

Obr. 4.3: Chladiace spotrebiče spĺňajúce minimálne normy EÚ pre energetickú hospodárnosť (1999)

Zdroj: Schiellerup, 2001

Obr. 4.4: Vývoj indexu energetickej hospodárnosti vo Veľkej Británii

Zdroj: Kompilácia Schiellerup (2001) a GfK (2004)

mi mrazničkami, kde 20 % odbytu doposiaľ nespĺňa normu, zaostáva najviac. Na trhoch s chladničkami, chladničkami s mrazničkou a truhlicovými mrazničkami normu spĺňa asi 95 % odbytu. Napriek tomu, trh s chladničkami bol vždy o poznanie bližšie naplneniu požiadaviek legislatívy ako ostatné trhy.

Tieto údaje naznačujú, že obchodníci mali značné zásoby výrobkov nespĺňajúcich normu v čase, keď legislatíva vstúpila do platnosti, navzdory trojročnej lehote. Alternatívnym vysvetlením by mohol byť predpoklad, že modely nespĺňajúce príslušnú normu sú aj naďalej ilegálne uvádzané na trh EÚ. Ďalej je

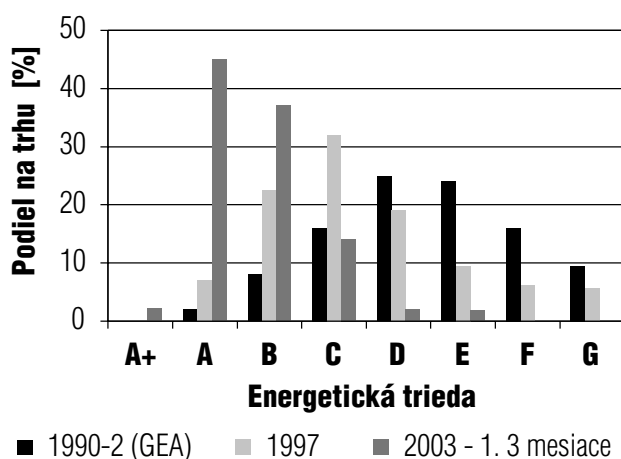
možné, že výrobcovia na príslušných modeloch výrobkov vykonajú zmeny, aby zaistili ich súlad s normami bez toho, aby zmenili číslo modelu alebo informovali organizácie vykonávajúce prieskum trhu o zmene energetickej triedy modelu.

Normy a štandardy sú dôležité preto, že spoločnosti zaistujú špecifikovanú úroveň zlepšenia technológie podľa konkrétneho harmonogramu a priemyslu poskytujú plánovací rámec. Je preto pravdepodobné, že budú ťažiskom akejkoľvek rozsiahlejšej stratégie transformácie trhu.

Transformácia trhov so spotrebičmi v rámci EÚ 15

Hodnotenie dopadu štítkovania a štandardov v rámci EÚ ukazuje dramatický skok v energetickej hospodárnosti modelov ponúkaných na predaj po zavedení štítkovania a štandardov.

Prvé hodnotenie dopadu programu EÚ pre štítkovanie výrobkov ukázalo, že vážený priemer energetickej hospodárnosti predaných chladiacich zariadení sa medzi rokom 1992 a koncom roku 1999 zlepšil o 26 %, s tým, že viac ako jednu tretinu tohto dopadu je možné pripočítať štítkovaniu.

Obr. 4.5: Dopad štandardov a štítkovania tried energetickej hospodárnosti na distribúciu výrobkov na trhu: chladničky v EÚ

Zdroj: CLASP, 2005

4 Prehľad zákonných povinností

4.1 Zákonné povinnosti členských štátov

Vo vzťahu k Rámcovej smernici 92/75/EHS o energetickom štítkovaní

- Členské štáty prijímú opatrenia nevyhnutné pre splnenie tejto Smernice (čl. 14(1))
- Členské štáty využijú všetky nevyhnutné prostriedky na zaistenie plnenia povinností vyplývajúcich z tejto Smernice (čl. 7(a)) všetkými dodávateľmi a obchodníkmi so sídlom na ich území.
- Členské štáty využijú všetky nevyhnutné prostriedky na zavedenie zákazu používania akéhokoľvek iného štítkovania, symbolov alebo nápisov týkajúcich sa spotreby energie, ktoré nie sú v súlade s požiadavkami tejto Smernice a príslušných vykonávacích opatrení a mohli by viesť k omylom alebo zámenám (čl. 7(b)).
- Členské štáty využijú všetky nevyhnutné prostriedky na zaistenie, aby zavedenie programu štítkovania bolo sprevádzané vzdelávacími a propagačnými informačnými kampaňami s cieľom podporiť zodpovednejšie využitie energie súkromnými spotrebiteľmi (čl. 7(c))

Harmonizované slovenské technické normy vzťahujúce sa na jednotlivé nariadenia vlády týkajúce sa energetického štítkovania spotrebičov pre domácnosť platné v SR.

1. Nariadenie vlády SR č. 178/2002 Z.z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti označovania práčok pre domácnosť energetickým štítkom (Smernica č. 95/12/EC)
STN EN 60456 – Práčky bielizne používané v domácnostiach. Metódy merania funkčnej spôsobilosti.
2. Nariadenie vlády SR č. 188/2002 Z.z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti označovania svietidiel pre domácnosť energetickým štítkom (Smernica č. 98/11/EC)
STN EN 50285 – Energetická účinnosť elektrických svetelných zdrojov pre domácnosť. Metódy merania.
3. Nariadenie vlády SR č. 193/2002 Z.z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti označova-

nia elektrických bubnových sušičiek pre domácnosť energetickým štítkom (Smernica č. 95/13/EC)

STN EN 61121 – Bubnové sušiče na použitie v domácnosti. Metódy merania.

4. a) Nariadenie vlády SR č. 199/2002 Z.z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti označovania elektrických chladničiek a mrazničiek a ich kombinácií pre domácnosť energetickým štítkom (Smernica č. 94/2/EC)
- b) Nariadenie vlády SR č. 379/2004 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa Nariadenie vlády SR č. 199/2002 Z.z. (Smernica č. 2003/66/EC)

STN EN 153 – Metódy merania spotreby elektrickej energie domácich chladničiek, konzervátorov mrazených potravín, mrazničiek na potraviny a ich kombinácií spolu so súvisiacimi charakteristikami.

5. Nariadenie vlády SR č. 210/2002 Z.z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti označovania kombinovaných práčok so sušičkou pre domácnosť energetickým štítkom (Smernica č. 96/60/EC)

STN EN 50229 – Elektrické práčky – sušičky na používanie v domácnosti. Metódy merania prevádzkovej spôsobilosti.

6. Nariadenie vlády SR č. 193/2002 Z.z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti označovania elektrických bubnových sušičiek pre domácnosť energetickým štítkom (Smernica č. 95/13/EC)
STN EN 61121 – Bubnové sušičky na použitie v domácnosti. Metódy merania prevádzkovej spôsobilosti.

7. Nariadenie vlády SR č. 211/2002 Z.z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti označovania umývačiek riadu pre domácnosť energetickým štítkom (Smernica č. 97/17/EC)

STN EN 50242 – Elektrické umývačky riadu pre domácnosť. Metódy merania funkčnej spôsobilosti.

8. Nariadenie vlády SR č. 231/2003 Z.z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti označovania klimatizačných jednotiek pre domácnosť energetickým štítkom (Smernica č. 2002/31/EC)
STN EN 14511-1 – Klimatizátory, jednotky na chladenie kvapaliny a tepelné čerpadlá

s elektricky poháňanými kompresormi na vykurovanie a chladenie priestoru. Časť 1: Termíny a definície

STN EN 14511-2 – Klimatizačné zariadenia, kvapalinové chladiace súpravy a tepelné čerpadlá s elektricky poháňanými kompresormi na ohrievanie a chladenie priestoru.

Časť 2: Skúšobné podmienky

STN EN 14511-3 - Klimatizačné zariadenia, kvapalinové chladiace súpravy a tepelné čerpadlá s elektricky poháňanými kompresormi na ohrievanie a chladenie priestoru.

Časť 3: Skúšobné metódy

STN EN 14511-4 - Klimatizačné zariadenia, kvapalinové chladiace súpravy a tepelné čerpadlá s elektricky poháňanými kompresormi na ohrievanie a chladenie priestoru.

Časť 4: Požiadavky

9. Nariadenie vlády SR č. 229/2003 Z.z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti označovania elektrických rúr na pečenie pre domácnosť energetickým štítkom (Smernica č. 2002/40/ES)
- STN EN 50304 – Elektrické rúry na použitie v domácnosti. Metódy merania spotreby elektrickej energie.

Vo vzťahu k Smernici 96/57/ES, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o technických požiadavkách na energetickú účinnosť a postupoch posudzovania zhody na elektrické chladničky a mrazničky pre domácnosť a ich kombinácie

Najmä:

- Členské štáty využijú všetky nevyhnutné prostriedky na zaistenie, aby chladiace spotrebiče, na ktoré sa táto Smernica vzťahuje, mohli byť uvádzané na trh Spoločenstva iba v prípade, že spotreba elektrickej energie príslušného spotrebiča je nižšia alebo sa rovná maximálnej povolenej hodnote spotreby energie.

4.2 Záonné povinnosti distribútorov (obchodníkov)

Vo vzťahu k Rámцovej smernici 92/75/EHS o energetickom štítkovaní

- Označiť výrobky príslušným štítkom v prí-

slušnom jazyku na jasne viditeľnom mieste, ktoré určí príslušné vykonávacie opatrenia (čl. 4(a))

- Potenciálnym zákazníkom sú základné informácie poskytované pred nákupom spotrebiča na štítku alebo v informaцnej tabuľke, pokiaľ nie je možné očakávať, že potenciálny zákazník uvidí príslušný vystavený spotrebič. (čl. 5)
- Výrobky by nemali byť vystavované so žiadnymi inými zavádzajúcimi alebo mätúcimi značkami, štítkami, symbolmi alebo nápismi vzťahujúcimi sa na spotrebu energie. (čl. 7(2))

4.3 Záonné povinnosti dodávateľov (výrobcov)

Vo vzťahu k Rámцovej smernici 92/75/EHS o energetickom štítkovaní

- Dodávať štítky a informaцné tabuľky (k výrobkom) v súlade so Smernicou a príslušnými vykonávacími opatreniami (art 3(1,2))
- Dodávať obchodníkom všetky nevyhnutné štítkovania zdarma (čl. 4(b))
- Zaisťovať správnosť štítkov a informaцných tabuliek (čl. 3(3))
- Bude vytvorená technická dokumentácia, ktorá umožní overenie správnosti informácií uvádzaných na štítku a v informaцnej tabuľke. (čl. 2(3))

Vo vzťahu k Smernici 96/57/ES, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o technických požiadavkách na energetickú účinnosť a postupoch posudzovania zhody na elektrické chladničky a mrazničky pre domácnosť a ich kombinácie

Najmä:

- Výrobca chladiacich spotrebičov, na ktoré sa táto Smernica vzťahuje, jeho poverený zástupca s pôsobnosťou v rámci Spoločenstva alebo osoba zodpovedná za uvádzanie spotrebiča na trh Spoločenstva budú zodpovední za to, aby každý spotrebič uvedený na trh spĺňal požiadavky stanovené touto Smernicou.
- Požiadavky na účinný systém overovania a presadzovanie legislatívy

5 Požiadavky na účinný systém overovania a presadzovanie legislatívy

5.1 Príprava právneho rámca

Základné kroky zavádzania energetického štítkovania sú uvedené vo všeobecných podmienkach stratégie EÚ pre rámcovú smernicu o energetickom štítkovaní a vykonávacie opatrenia. Ide o tri hlavné oblasti:

- Príprava právneho rámca;
- Overovanie; a
- Uskutočňovanie.

Na základe výsledkov hodnotenia zavádzania štítkovania energetickej účinnosti spotrebičov v krajinách EÚ (EÚ-15) je možné tieto kroky previesť do praktických opatrení.

5.1.1 Prvý krok:

Zavedenie právneho rámca pre politiku energetickej účinnosti spotrebičov

Právny rámec je nevyhnutný ako základ pre národné predpisy k energetickej účinnosti spotrebičov. Mal by definovať kompetencie vládnych orgánov vo vzťahu k energetickému štítkovaniu spotrebičov a k ďalším politikám týkajúcim sa energetickej účinnosti spotrebičov, stanoviť vládny orgán či agentúru zodpovednú za uskutočňovanie politiky a definovať sankcie, ktoré môžu platiť v prípade, že trhový subjekt nedodrží ustanovenia zákonných požiadaviek. Tento právny rámec je často zavádzaný ako zákon alebo predpis upravujúci niekoľko predpisov (pre rôzne spotrebiče).

Napriek tomu, vyššie zmienený právny rámec je možné tiež zaviesť v rámci prevzatia jednotlivých vykonávacích opatrení (samostatný právny rámec pre každý druh výrobku) alebo ako ucelený súbor všetkých vykonávacích opatrení. Niektoré z krajín vstupujúcich do EÚ zvolili pre smernice o energetickom štítkovaní spotrebičov druhé riešenie, pretože umožňuje prevzatie smerníc EÚ v rámci jedného právneho procesu. Toto môže viesť k problémom pri aktualizácii existujúcich predpisov alebo dopĺňovaní predpisov nových (pre nové výrobky).

Väčšina krajín EÚ sa (preto) rozhodla zaviesť právny rámec pre energetickú účinnosť spotrebičov a samostatné vykonávacie predpisy.

5.1.2 Druhý krok: Prevzatie (vykonávacích) opatrení v rámci národného právneho rámca

Všetky vykonávacie opatrenia EÚ musia byť prevzaté národným právnym poriadkom (v súlade s národným právnym rámcom) k dátumu stanovenému v príslušných opatreniach. U nových členských štátov tieto termíny závisia od zmlúv o pridružení uzatvorených medzi EÚ a príslušným novým členským štátom.

Neexistuje predpísaný spôsob prevzatia opatrení a všetky členské štáty zvolili vlastný spôsob začlenenia predpisov o energetickej účinnosti do národného právneho poriadku.

Členské štáty majú povinnosť v národnom práve uviesť odkaz na príslušné vykonávacie opatrenia EÚ, ale môžu použiť ľubovoľný formát odkazu podľa svojho uváženia.

Jedným z problémov je skutočnosť, že predpisy EÚ o energetickej účinnosti spotrebičov sa odkazujú na (testovacie) štandardy EN ako na podklad pre výpočet spotreby energie. Tieto testovacie štandardy sú automaticky zavádzané v členských štátoch EÚ v rámci ich harmonizácie prostredníctvom rozhodnutia EÚ. Napriek tomu, krajiny, ktoré doposiaľ nie sú členmi EÚ, sú nútené prevziať tieto štandardy samostatne a odkázať sa na príslušné testovacie štandardy stanovené v národných predpisoch pre energetickú účinnosť.

5.1.3 Tretí krok: Pridelenie zodpovednosti príslušným službám a/alebo agentúram

Účinné zavedenie uvedených opatrení si vyžaduje stanovenie inštitúcií (vládne ministerstvá, inštitúcie alebo agentúry), ktorých úlohou je vykonávať právne úlohy, za ktoré vláda zodpovedá: vypracovávanie legislatívy, plánovanie a vykonávanie overovania súladu výrobkov a plánovania a vykonávania overovania dodržiavania predpisov zo strany obchodníkov.

Členské štáty môžu podľa svojho uváženia zvoliť najvhodnejší spôsob zaistenie týchto úloh, pokiaľ splnia svoju povinnosť zaistiť, aby „všetci dodávatelia a obchodníci pôsobiaci na ich území plnili svoje povinnosti“. Jedným z problémov je skutočnosť, že pridelenie zodpovednosti nestačí vykonať iba „na papieri“, čím sa určí agentúra zákonne poverená overovať dodržiavanie predpisov, ale aj v praxi, čo znamená vypracovanie špeciálnych plánov a pridelenie personálnych a/alebo finančných zdrojov pre tieto úlohy. Ďalej tu ide o možnosť postihovať (trestať) trhové subjekty (dodávateľov alebo obchodníkov), ktoré svoje povinnosti neplnia. Tieto sankcie môžu v zásade už existovať, ale je možné, že bude nevyhnutná ich úprava pre konkrétne plány a situáciu v danej členskej krajine.

5.2 Overovanie

Účelom overovania je všeobecne zistenie, či konkrétny dodávateľ alebo obchodník plní svoje povinnosti vplývajúce z rámcovej smernice a vykonávacích opatrení. Ako ukazuje Tabuľka 5.1, overovanie zahŕňa nasledujúce konkrétne kroky:

- Návštevy obchodov;
- Kontrola webových stránok a katalógov zásielkových služieb; a
- Testovanie spotrebičov.

Za normálnych podmienok nie je možné otestovať všetky spotrebiče na trhu, navštíviť všetky obchody ponúkajúce elektrické spotrebiče a skontrolovať všetky webové stránky. Každý proces overenia preto musí začať výberom.

Táto časť textu sa zameriava predovšetkým na kontroly v obchodoch a overovacie skúšky. Kontrola zásielkového obchodu a predaja cez internet je stručne popísaná v článku Kontroly v obchodoch.

5.2.1 Štvrtý krok: Kontroly v obchodoch

Overovanie prostredníctvom kontrol v obchodoch je možné zhrnúť do bodov uvedených v Tabuľke 6.1.

Príprava	Výber spotrebiča
	Výber obchodu
	Zostavenie kontrolného zoznamu
	Inštrukcie pre pracovníkov
Kontroly v obchodoch	Návšteva obchodu
	Zaznamenanie stavu štítkovania spotrebičov
	Informovanie obchodu o nasledujúcich krokoch
Nadväzujúce úkony	Hodnotenie a spracovanie výsledkov (v prípade sankcií)
	Poskytnutie obchodom spätnej väzby k výsledkom
	Uloženie výsledkov pre účely ďalšieho výberu obchodov/spotrebičov
	Anonymné hlásenie výsledkov

Tabuľka 5.1: Kroky kontroly v obchodoch

Krok 4.1. Príprava

Je pravdepodobné, že v prípade návštevy v obchode sa budú kontrolovať všetky spotrebiče, na ktoré sa vykonávajú opatrenia vzťahujú. Napriek tomu, v niektorých prípadoch môže byť vhodné vykonať výber spotrebičov (napr. obmedzenie výberu na spotrebiče, na ktoré sa vzťahujú opatrenia zavedené v nedávnej minulosti). V týchto prípadoch môže byť výber spotrebičov istým vodidlom pre výber obchodov, pretože nie všetky obchody budú ponúkať zvolené spotrebiče.

Výber obchodov je možné vykonať na základe rôznych kritérií (alebo ich kombinácií):

- Výber podľa umiestnenia
- Veľké – malé obchody
- Obchody už navštívené – obchody, ktoré doposiaľ kontrolované neboli
- Obchody, u ktorých bolo pri predchádzajúcich návštevách zistené neplnenie príslušných povinností značiť spotrebiče

Tabuľka 5.2 poskytuje podklady pre kontrolný zoznam určený pre návštevy v obchodoch.

Inštrukcie pracovníkom pre návštevy obchodov by mali zahŕňať:

- Oboznámenie sa s kontrolným zoznamom: čo a kde vyplniť

Položka kontrolného zoznamu	Poznámky
Položky špecifické pre obchod (návštevu): <ul style="list-style-type: none"> Názov obchodu Adresa, atď. Dátum a čas návštevy Meno osoby, ktorá návštevu uskutočnila 	Tieto údaje slúžia okrem iného na to, aby bolo možné príslušný obchod znovu nájsť a osloviť pri ďalšej komunikácii, vrátane prípadného výkonu.
Položky špecifické pre spotrebiče : <ul style="list-style-type: none"> Definícia spotrebiča (viď smernice a skúšobné normy EN) Kontrolované spotrebiče by mali byť vystavené na predaj; spotrebiče určené na opravu, spotrebiče z druhej ruky a spotrebiče, ktoré nie sú určené na predaj, napr. spotrebiče na sklade, nemusia byť označené. 	Je nevyhnutné vedieť, ktoré spotrebiče musia byť označené. Niektoré vykonávacie opatrenia vylučujú isté spotrebiče z energetického štítkovania, napr. mikrovlnné rúry sú vylúčené zo štítkovania podľa opatrení pre elektrické rúry, pretože nie sú zahrnuté v príslušnej skúšobnej norme EN.
Položky špecifické pre štítkovanie : <ul style="list-style-type: none"> Vyhotovenie štítku, t. j. či štítok obsahuje farebné štítkovanie (čiernobiele kópie nie sú prípustné, s výnimkou osvetlenia) Či štítok uvádza správny typ spotrebiča, napr. či nie je práčka opatrená štítkom pre umývačky riadu Či štítok obsahuje všetky údaje, t. j. či je k štítku pripojené správne a úplné políčko s údajmi; políčko s údajmi zahŕňa číslo modelu spotrebiča, ktoré by malo súhlasiť s číslom modelu uvedenom na výrobnom štítku. Či je štítok správne umiestnený: na jasne viditeľnom mieste určenom príslušným vykonávacím opatrením (viď Tabuľka 6.3) Či sa na spotrebiči nevyskytujú žiadne (ďalšie) potenciálne mätúce alebo zavádzajúce značky. 	Štítok presne definujú vykonávacie opatrenia. V praxi sa štítok skladá z farebného pozadia a políčka s údajmi. Dôvodom pre toto vyhotovenie je zníženie nákladov a zjednodušenie manipulácie: k spotrebiču je tak nutné pribaliť iba čiernobiele políčko s údajmi. Pozadie s farebným štítkovaním, ktoré je špecifické pre spotrebiče, ale nie pre jednotlivé značky alebo modely, je obchodníkom dodávané oddelene. Napriek tomu je nutné vziať na vedomie, že všetky zákonné povinnosti sa vzťahujú na štítok. Pokiaľ teda obchodník spotrebič označí iba políčkom s údajmi, neplní tak svoje zákonné povinnosti, pretože nepoužil úplný štítok. Ďalej to znamená, že dodávateľ je povinný poskytnúť nielen políčko s údajmi, ale aj farebné pozadie.

Tabuľka 5.2: Položky kontrolného zoznamu pre návštevy v obchodoch

- Ako uskutočňovať návštevy obchodov: informácie o tom, čo by pracovníci mali či nemali hovoriť alebo robiť
- Praktické rady, napr. kde sa nachádza výrobný štítok

Uistite sa, že všetky osoby vykonávajúce návštevy obchodov dostali rovnaké informácie a inštrukcie.

Krok 4.2. Návštevy v obchodoch

Zvolené obchody sa navštevujú bez ohlásenia. Napriek tomu, pre dosiahnutie silnejšieho účinku návštev zvolených obchodov je vhodné zaslať list národnej obchodnej a/alebo odvetvovej organizácii a informovať o plánovaných kontrolách energetického štítkovania

spotrebičov v obchodoch. Tento list by ďalej mohol uvádzať, že nasledujúce dôvody neoštítkovania jedného alebo viacerých spotrebičov nebudú uznávané:

- Dodávateľ obchodníkovi neposkytol štítky (políčka s údajmi) - toto vysvetlenie je veľmi nepravdepodobné, pretože políčko s údajmi je k spotrebiču pribalené vo výrobnom závode
- Obchodník od dodávateľa nedostal farebnú nálepku pozadia, a preto sú spotrebiče vybavené iba políčkom s údajmi
- Obchodník štítkok neumiestnil na bok alebo vnútri spotrebiča, pretože by štítkovanie narušovalo vzhľad výrobku.

Spotrebič	Umiestnenie	Odkaz (článok)
Všeobecne	Štítok musí byť pripevnený na jasne viditeľnom mieste určenom v príslušnom opatrení.	92/75, čl. 4(a)
Chladničky, mrazničky a ich kombinácie	Štítok musí byť umiestnený – z vonkajšej strany prednej steny alebo na vrchnej ploche spotrebiča	94/2, čl. 2(4)
Práčky		95/12, čl. 2(2)
Sušičky	– tak, aby bol jasne viditeľný a nezakrytý.	95/13, čl. 2(2)
Kombin. práčky a sušičky		96/60, čl. 2(2)
Umývačky riadu		97/17, čl. 2(2)
Klimatizácia		2002/31, čl. 3(2)
Svietidlá	Štítok musí byť umiestnený na vonkajšom povrchu balenia jednotlivých kusov osvetlenia alebo musí byť k tomu baleniu pripevnený alebo na balení otláčený. Žiadne iné prvky umiestnené na balení jednotlivých kusov, otláčené na balení alebo k baleniu pripevnené, nesmú energetický štítok zakrývať alebo znižovať jeho viditeľnosť.	98/11, čl. 2(2)
Rúry	Štítok musí byť umiestnený na dvierkach spotrebiča tak, aby bol jasne viditeľný a nebol nijako zakrytý. U rúr s niekoľkými otvormi bude každý z otvorov opatrený zvláštnym štítkom, s výnimkou otvorov, ktoré nespádajú pod harmonizované normy zmieňované v článku č. 2.	2002/40, čl. 3(2)

Tabulka č. 5.3: Umístění štítku

Pokiaľ to dané okolnosti vyžadujú, tento list by ďalej mohol obsahovať oznámenie, že použitie energetického štítkovania iného ako je štítkovanie v súlade so smernicami EÚ na vystavených spotrebičoch nie je už prípustné (napr. pokiaľ bolo iné štítkovanie v danej krajine používané dlhší čas).

Stav štítkovania spotrebičov je zaznamenaný podľa kontrolného zoznamu a obchod je informovaný o nasledujúcich krokoch. V závislosti od sankčných postupov stanovených národným právnym poriadkom môže byť sankcia, napr. pokuta, uvalená počas návštevy alebo po nej.

Krok 4.3. Nadväzujúce úkony

Výsledky návštev sa spracovávajú a hodnotia. Hodnotenie znamená rozhodovanie, či uvaliť sankcie, alebo nie. I keď možno sankčné opatrenia závisia od národného právneho poriadku, mali by vždy zaisťovať, aby dodávateľia a obchodníci plnili svoje povinnosti.

Účinnosť (budúceho) overovaní sa zvýši, ak sú obchody informované o výsledkoch kontroly. Pokiaľ je obchod súčasťou obchod-

ného reťazca, spätnú väzbu by mal dostať ako obchod, tak riaditeľstvo. Pre obchody, ktoré svoje povinnosti riadne plnia, je oficiálne uznanie pochvalou, a obchody, ktoré svoje povinnosti neplnia (alebo ich plní len čiastočne), tak vedia, že sa musia zlepšiť. Spätná väzba pre tieto obchody by mohla obsahovať oznámenia ďalšej návštevy v blízkej budúcnosti (bez udania konkrétneho termínu).

I keď obchodníci nemôžu odôvodniť nepoužitie správneho štítkovania tým, že nedodržanie ich povinností spôsobil dodávateľ, návštevy obchodov môžu podporiť informovanosť dodávateľov o ich povinnosti pohoťovo poskytovať štítky na žiadosť obchodníkov. Zo všeobecného pohľadu môžu byť výsledky návštev obchodov (a/alebo overovacích testov) podkladom pre diskusiu verejných orgánov s odvetvovými a obchodnými organizáciami o výsledkoch kontrol.

Orgány môžu ďalej výsledky uchovávať pre účely nasledujúceho výberu, napr. pre zahrnutie obchodov, ktoré v minulosti neplnili svoje povinnosti, do nasledujúceho výberu kontrolovaných subjektov.

5.2.2 Piaty krok: Kontrola katalógov zásielkových služieb a predaja cez internet

Kontrola katalógov zásielkových služieb a predaja cez internet sa vykonáva podľa rovnakých pravidiel ako kontroly v obchodoch, i keď v tomto prípade je značne obmedzený počet prvkov na kontrolu. V týchto prípadoch rámcová smernica vyžaduje, aby zákazníkovi boli pred nákupom spotrebiča k dispozícii základné informácie uvedené na štítku. Vo väčšine prípadov sa pod základnými informáciami rozumie trieda energetickej účinnosti a trieda výkonu (pokiaľ sa stanoví). Pred nákupom znamená, že informácie by mali byť uvedené v katalógu zásielkovej služby (nie iba v balení zásielky pre zákazníka), a v prípade predaja cez internet by príslušné informácie mali byť zverejnené spoločne s ďalšími informáciami o výrobku.

Zvláštnym bodom vzťahujúcim sa na kontrolu zásielkových služieb a predaja cez internet je požiadavka, aby členské štáty využili všetky nevyhnutné prostriedky na zaistenie, aby dodávatelia a obchodníci pôsobiaci na ich území plnili svoje povinnosti. Orgány by sa mali uistiť, že táto podmienka je plnená, t. j. skontrolovať, či sa webové stránky ponúkajúce príslušný výrobok odkazujú na fyzickú (poštovú) adresu na území ich štátu.

Náklady kontroly v obchodoch

V porovnaní s overovacími skúškami sú návštevy obchodov pomerne lacným spôsobom overovania. Hlavné náklady predstavujú personálne náklady súvisiace s vykonávaním návštev. Pre zníženie nákladov je možné použiť dočasné pracovné sily (napr. študentov); napriek tomu, pracovníci by mali mať aspoň minimálne oficiálne oprávnenie na vstup do obchodov a zberu potrebných údajov.

Pre účinné spracovanie výsledkov je potrebný kvalitne fungujúci informačný systém.

5.2.3 Šiesty krok: Overovacie skúšky

Meranie (testovanie) spotrebičov sa vykonáva za účelom overiť, či dodávateľ plní svoju povinnosť zaisťovať správnosť informácií uvádzaných na štítku (a v informačnej tabuľke). Článok 8(2) rámcovej smernice uvádza:

„Pokiaľ nemajú k dispozícii dôkazy o opaku, členské štáty budú predpokladať, že štítky a informačné tabuľky sú v súlade s ustanoveniami tejto Smernice a súvisiacich vykonávacích opatrení.“ To znamená, že (hlavným) cieľom overovacích skúšok je zisťovanie nedodržania príslušných ustanovení; akýkoľvek výrobok je považovaný za vyhovujúci ustanovením, pokiaľ nebola preukázaná jeho nezhoda. Nedodržania príslušných ustanovení preto musia byť preukázané v súlade s formálnymi pravidlami.

Popri overovacích skúškach vykonávaných vládnymi orgánmi zaviedlo CECED – Združenie európskych výrobcov domácich spotrebičov postup pre overovanie správnosti údajov o výrobkoch ich členov („Dobrovoľný záväzok CECED k prevádzkovým pravidlám pre kalibráciu testovania uvádzaného energetickeho štítkovania“).

Tabuľka 5.4 uvádza hlavné kroky overovacích skúšok, ktoré budú podrobnejšie popísané v nasledujúcich odsekoch.

Príprava	<ul style="list-style-type: none">• Výber laboratória• Výber typu spotrebiča• Výber výrobku
Vykonávanie testov	<ul style="list-style-type: none">• Zakúpenie výrobkov• Príprava testu (napr. plán zaťaženia)• Vykonávanie testov, vrátane spätnej väzby dodávateľom
Nadväzujúce úkony	<ul style="list-style-type: none">• Zhodnotenie a spracovanie výsledkov (v prípade právneho postupu)• Uloženie výsledkov pre účely ďalšieho výberu výrobkov• Hlásenie výsledkov (anonymným spôsobom)

Tabuľka 5.4. Kroky overovacích skúšok

Krok 6.1. Príprava

Overovanie všeobecne si vyžaduje dobrú spoluprácu medzi príslušnými vládnymi orgánmi a laboratóriom, ktoré testy vykonáva. Výber vhodného laboratória je preto dôležitým prvým krokom. Vo väčšine prípadov sa dohodne s vybraným laboratóriom zmluva o testovaní rôznych spotrebičov na niekoľko rokov. Ako pre vládne orgány, tak pre laboratórium je ne-

efektívne zvolené laboratórium meniť po každej sérii testov, pretože zaistovanie podrobností pre overovacie testy je značne časovo náročné a táto časová náročnosť sa postupne opakovaním testovania znižuje. Dohadovanie zmlúv s laboratóriami si ďalej väčšinou vyžaduje dodržanie postupu EÚ o verejných dodávkach, čo je tiež časovo náročné. Laboratóriá by mali byť nezávislé a mali by mať dostatočné skúsenosti s testovaním spotrebičov podľa požadovaných štandardov.

Nie všetky zariadenia (práčky, chladiace spotrebiče, rúry atď.) budú testované v rovnakom čase alebo v rovnakom roku. Preto je aj tu nevyhnutný výber. Výber spotrebičov môže byť vykonaný podľa niekoľkých kritérií, napr.:

- Priemerná zhoda zistená predchádzajúcim testovaním;
- Spotrebiče nedávno označené; alebo
- Spotrebiče, pre ktoré je organizovaná propagácia alebo dotácia.

Ako už bolo spomínané vyššie, v praxi nie je možné testovať všetky výrobky (modely) ponúkané na trhu. Výber výrobku sa môže zakladať na:

- Výsledkoch predchádzajúcich testov;
- Podiele výrobkov na trhu;
- Energetickej triede výrobkov;
- atď.

Krok 6.2. Vykonávanie testov

Testy musí byť vykonávané v súlade s príslušnými európskymi normami (EN). Príslušné normy nie sú (s výnimkou chladiacich zariadení) uvádzané vo vykonávacích opatreniach, ale v Úradnom vestníku. Dôvodom je to, že príslušné skúšobné normy je možné takto zmeniť iba vyhlásením v Úradnom vestníku namiesto aktualizovania Smernice, čo predstavuje omnoho zložitejší úkon. Nasledujúca tabuľka uvádza príslušné skúšobné normy (z októbra roku 2004). Platné verzie štandardov je nutné overiť podľa Úradného vestníka. Vo väčšine prípadov pôjde o najnovšiu verziu. Uvedené normy sa môžu ďalej odkazovať na normy ďalšie.

Vzhľadom na to, že normy nie sú 100 % jednoznačné, v minulosti to viedlo k vzrušeným debatám medzi spotrebiteľskými organizáciami a výrobcami. Tieto rozpory boli do značnej miery odstránené zdokonalením skúšobných štandardov a prijatím „Správnych laboratórnych postupov“. Pre zamedzenie sporom sa odporúča zaslať dodávateľovi pred začatím skúšok na schválenie plán zaťaženia určený (v súlade so skúšobnými normami) pre testovanie konkrétnych výrobkov (napr. chladničky alebo mrazničky).

Dôležitým detailom overovania je skutočnosť, že normy určujú koľko testov je nutné vykonať a ako by sa mali ich výsledky vykladať (viď napr. odseky „Tolerancia a kontrolné postupy“ niekoľkých štandardov), t. j. za akých podmienok je možné formálne určiť, že výrobok (model) nie je v súlade s príslušnými ustanoveniami.

Pre väčšinu spotrebičov stanovujú normy nasledujúci kontrolný postup:

- Testovanie 1 spotrebiča; pokiaľ sa namerná spotreba energie ($E_{m,1}$) líši od uvádzanej spotreby energie o viac ako 15 % ($E_{max,1} = E_{uvádzaná} \times 1.15$), testujú sa ďalšie tri spotrebiče
- Pokiaľ sa priemer (aritmetický) troch nameraných hodnôt spotreby energie ($E_{m,3}$) líši od uvádzanej spotreby energie o viac ako 10 % ($E_{max,3} = E_{uvádzaná} \times 1.10$), výrobok (model) nespĺňa ustanovené Smernice.

Pozn.: tento kontrolný postup sa u niektorých spotrebičov líši (napr. osvetlenie).

Na preukázanie nesúladu je preto nevyhnutné vykonať štyri testy (a v prípade domáceho osvetlenia je dokonca nutné testovať 20 svietidiel). Je zrejmé, že nákup a testovanie 4 spotrebičov, napr. kombinácií chladničky a mrazničky, si vyžaduje značné finančné prostriedky. Napriek tomu, dôsledky nesúladu môžu mať na dodávateľa silný dopad.

Napríklad overovací postup používaný v Dánsku vyvažuje dopad a náklady tým, že dáva dodávateľovi možnosť upraviť štítkovanie na základe obmedzených dôkazov, ale zároveň so zníženými nákladmi pre dodávateľa. Dánsky postup prebieha v troch fázach:

1. Testovanie jedného spotrebiče;

Spotrebič	Skúšobná norma	Evidenčné číslo
Všeobecne (hluk)	Smernice Rady 86/594/EHS	
Chladničky, mrazničky a kombinované spotrebiče	Metódy merania spotreby elektrickej energie domácich chladničiek, konzervátorov mrazených potravín, mrazničiek na potraviny a ich kombinácií spolu so súvisiacimi charakteristikami	EN 153
Práčky	Práčky bielizne používané v domácnostiach. Metódy merania funkčnej spôsobilosti	EN 60456
Sušičky	Bubnové sušičky na použitie v domácnosti. Metódy merania výkonu	EN 60423 (IEC 61121)
Umývačky riadu	Elektrické umývačky riadu pre domácnosť. Metódy merania funkčnej spôsobilosti	EN 50242
Domáce svietidlá	Energetická účinnosť elektrických svetelných zdrojov pre domácnosť. Metódy merania	EN 50285
Klimatizácia	Klimatizačné zariadenia, kvapalinové chladiace jednotky a tepelné čerpadlá s elektricky poháňanými kompresormi na ohrievanie a chladenie priestoru.	EN 14511
Rúry	Elektrické rúry na použitie v domácnosti. Metódy merania spotreby elektrickej energie	EN 50304

Tabuľka 5.5: Príslušné skúšobné normy pre overovacie testy

2. Hodnotenie technickej dokumentácie; a
3. Testovanie ďalších spotrebičov.

Krok 6.3. Nadväzujúce úkony

V priebehu vyššie uvedeného postupu sa venuje značná pozornosť komunikácii s dodávateľom. V rade prípadov, a to najmä v menších krajinách, môže ísť o dovozcu spotrebiča a nie jeho výrobcu. Napriek tomu, v tomto prípade môže byť vhodnejšie a prínosnejšie nadviazanie priamych vzťahov s výrobcom (prirodzene so súhlasom dovozcu aj výrobcu).

V každom prípade by mal byť o výsledkoch testovania informovaný dodávateľ, aby sa tak zamedzilo plytvaniu časom a financiami v právnych konaniach k „neexistujúcim“ problémom.

Druhou časťou nadväzujúcich úkonov je uchovanie výsledkov testovania pre nasledujúci výber výrobkov. Odporúča sa poskytnúť výsledky štátnym orgánom v ostatných krajinách, aby sa tak zamedzilo duplicitě testovania (rovnakého výrobku) a/alebo bol umožnený výber „podozrivých“ výrobkov (u ktorých pri testovaní nebola preukázaná zhoda).

V konečnej fáze môžu byť výsledky zverejnené, napr. na verejných webových stránkach

(čo opäť zosilní dopad testovania), a/alebo v súhrnnej správe. Odporúča sa, aby súhrnná správa bola vydaná tiež v angličtine a mohla byť tak poskytnutá ostatným členským štátom.

Náklady

Náklady na overovacie skúšky sú značné. Pokiaľ vyjdeme z odhadu priemernej ceny testovania jedného spotrebiča cca 500 Eur, testovanie štyroch spotrebičov (čo je väčšinou na preukázanie nesúladu nevyhnutné) dosiahne po zahrnutí nákladov na laboratorne testy niekoľkotisíc Eur.

Spolupráca medzi jednotlivými štátmi a spolupráca s výrobcami môže náklady znížiť alebo môže pomôcť s rovnakými nákladmi testovať väčšie množstvo spotrebičov. Napriek tomu, nadviazanie spolupráce nie je jednoduché z dôvodu rozdielnych inštitucionálnych postupov, plánovania atď. v rôznych krajinách.

5.3 Sankčné opatrenia

5.3.1 Sankčné opatrenia voči dodávateľom a/alebo obchodníkom

Pokiaľ bol overovaním zistený nesúlad výrobu alebo obchodníka (na základe riadneho

postupu popísaného v predchádzajúcej časti textu), malo by nasledovať sankčné opatrenie. Tieto opatrenia môžu mať rad foriem, ktoré budú rôzne pre nedostatky zistené u dodávateľov a nedostatky u obchodníkov.

V prípade nesúladu výrobku (nesprávne informácie uvedené na energetickom štítku alebo uvedený index energetickej účinnosti vyšší, ako je hodnota stanovená normou pre minimálny energetický výkon, ako je to u chladiacich spotrebičov) by mal štátny orgán postihnúť dodávateľa prostriedkami dostupnými podľa národného právneho poriadku. Typickými príkladmi sú:

- Vynútenie zmeny štítkovania;
- Stiahnutie výrobku z trhu;
- Uloženie pokuty; alebo
- Iné prostriedky, v závislosti od národného právneho poriadku.

V prípade nesplnenia povinností obchodníka (nesprávne štítkovanie vystavených spotrebičov) môže štátny orgán postihnúť obchodníka nasledovne:

- Vynútenie použitia správneho štítkovania;
- Uloženie pokuty; alebo
- Iné prostriedky, v závislosti od národného právneho poriadku.

5.3.2 Zrušenie štítkov a/alebo značiek iných ako štítkovanie podľa smerníc EÚ

Pokiaľ kontroly v obchodoch (zamerané na plnenie povinností obchodníkov) ukážu, že sa na výrobkoch vyskytujú potenciálne mätúce štítky alebo značky (napr. energetické štítky alebo značky iné ako štítkovanie podľa smerníc EÚ), štátny orgán je povinný urobiť kroky na ich odstránenie. Táto otázka môže byť aktuálna pre niektoré nové členské štáty, kde mohlo byť dlhodobo používané národné energetické štítkovanie a toto štítkovanie môžu mať obchodníci stále k dispozícii. Následné opatrenia sú podobné ostatným sankčným opatreniam uplatňovaným voči obchodníkom.

5.4 Prečo a ako to vykonávať? Skúsenosti, prekážky a príklady najlepších postupov

5.4.1 Prečo by sa mali vlády a vládne agentúry tak snažiť? alebo Prínos na prvý pohľad!

Zásadným účelom kvalitne vypracovaného a dobre zavedeného štítkovania a štandardov energetickej účinnosti je zníženie nadbytočnej spotreby elektrickej energie vybavenia domácností a kancelárií, napr. chladničiek, klimatizačných zariadení, ohrievačov vody a elektronického vybavenia. Nákladovo efektívne zníženie celkovej spotreby paliva má rad kladných dôsledkov. Nasleduje šesť najdôležitejších prínosov:

- Zníženie kapitálových investícií do infraštruktúry pre zásobovanie energiou
- Zlepšenie národnej ekonomickej efektívnosti vďaka zníženiu nákladov na energiu
- Zvýšenie životnej úrovne spotrebiteľov
- Posilnenie konkurencieschopných trhov
- Splnenie cieľov týkajúcich sa klimatických zmien
- Zamedzenie mestskému/regionálnemu znečisteniu

Zavedený program štítkovania je základným predpokladom pre podstatné zvýšenie energetickej efektívnosti domácností. Na to, aby bol tento potenciál využitý do čo najvyššej miery, sa musia vlády zamerať na niektoré zásadné faktory.

• Zvýšenie povedomia o energetických problémoch

Ako ukázal rad štúdií, energetický štítok má najväčší vplyv na rozhodnutie o kúpe, pokiaľ sa spotrebiteľ zaujíma o spotrebu energie. Členským štátom sa preto odporúča organizovať kampane zamerané na zvýšenie povedomia spotrebiteľov o otázkach spotreby energie.

- **Absolútne prijatie / súlad v mieste predaja**
Účinok bude posilnený, pokiaľ bude väčšina spotrebičov v obchode riadne označená. Kládne sa preto dôraz na presadzovanie pro-

gramu prostredníctvom kontrol plnenia povinností v mieste predaja.

• **Prijatie a dôvera k programu**

Bohužiaľ sa stáva, že dodávatelia v niektorých prípadoch poskytujú nesprávne údaje – napr. údaje o triedach účinnosti, spotrebe energie alebo objeme (v prípade chladiacich spotrebičov). Členské štáty preto musia prijať opatrenia (v súlade so smernicou) pre overovanie údajov uvádzaných na štítkoch. Kontrola správnosti údajov poskytovaných výrobcovi je v porovnaní s kontrolou dodržovania povinností obchodníkov zložitejšia a nákladnejšia – vyžaduje si identifikáciu štítkovania, ktoré by mohlo byť nesprávne, a nezávislé testovanie pre overenie údajov. Nesprávne údaje v štítkovaní môžu byť odhalené iba ostatnými výrobcami alebo nezávislými špeciálnymi laboratóriami – spotrebiteľia nemajú možnosť akýmkoľvek spôsobom overiť uvádzané informácie.

Preto je nevyhnutné vyvinúť dostatočné úsilie na to, aby bolo zamedzené ohrozenie dôvery a kladného prijatia energetického štítkovania.

Nasledujúce časti textu sa zameriavajú ako na prekážky, tak na príklady najlepších postupov, ktoré by mohli byť užitočné pri zavádzaní a presadzovaní programu energetického štítkovania.

5.4.2 Adekvátne informačná politika – Zapojenie zainteresovaných strán je nevyhnutné

Zavádzanie programu bude omnoho účinnejšie, pokiaľ budú aktivity zamerané na vnímanie širšej verejnosti podporené niekoľkými zainteresovanými stranami a prostredníkmi.

Najvhodnejšími prostredníkmi sú

- Spotrebiteľské organizácie
- (Regionálne) energetické agentúry
- Prípadne iné (nové) štruktúry a inštitúcie

Hlavnými cieľovými skupinami propagačných aktivít sú:

- Kupujúci spotrebičov
- Verejné služby

- Energetickí poradcovia
- Široká verejnosť
- Obchodníci
- Školáci
- Učitelia
- Média

Odporúčania na zapojenie prostredníkov:

- Vo väčšine prípadov (pokiaľ nie vo všetkých) sú prostredníci zapojení do niektorých hľadísk zavádzania programov. Je dôležité týmto aspektom venovať značnú pozornosť, pretože sú predpokladom pre zaistenie úplnej realizácie a kladného výsledku programov (viď tiež časť venovaná konštrukcii).
- Identifikujte a zapojte/využite silne motivovaných jedincov, ktorí budú konať ako sprostredkovatelia realizácie opatrení. Títo jedinci budú nielen s najväčšou pravdepodobnosťou k realizácii pristupovať so značným nadšením, ale budú tiež slúžiť ako príklad pre cieľový trh. Je nutné mať na pamäti, že slabá motivácia väčšinou vedie k slabému úsiliu.
- Vyhľadajte podobné iniciatívy na európskej, národnej, regionálnej a miestnej úrovni a následne medzi nimi nadviažte vzťahy umožňujúce priebežnú komunikáciu a podporu. Tento krok bude vyžadovať starostlivú organizáciu a zdroje pre udržanie vzťahov; napriek tomu, týmto spôsobom je možné predísť duplicitám a vytvoriť skutočné synergie.
- Uistite sa, že prostredníci sú skutočne presvedčení o prínosoch navrhovaných opatrení, kým ich využijete na presvedčovanie účastníkov trhu.
- Zamerajte sa na budovanie dôvery k prostredníkom. To je možné dosiahnuť prostredníctvom skorého a skutočného zapojenia (viď časť venovaná dizajnu).
- Prostredníci musia mať tiež vysokú úroveň vnímanej dôveryhodnosti u cieľových skupín. Dôveryhodnosť je záležitosťou dôvery a vnímanej nestrannosti.
- Vyhľadajte a riešte akékoľvek konflikty alebo nezrovnalosti medzi cieľmi navrhovaných opatrení a prostredníkmi zapojenými do realizácie programu. Napríklad verejné služby sa môžu zaujímať viac o vyrovnanie záťaže, ako o celkové zníženie spotreby, zatiaľ čo organi-

zácie zaoberajúce sa problémami súvisiacimi s vysokými cenami palív sa bude zameriavať na posilnenie finančnej podpory pre hradenie energetických nákladov skôr ako na zníženie týchto nákladov.

- Je nevyhnutné, aby aktívne zapojenie prostredníkov bolo čo najjednoduchšie. To si vyžaduje, (a) aby aktívne zapojenie nevyžadovalo mnoho času či úsilia; (b) aby prostredníci mali k dispozícii všetky nevyhnutné nástroje a informácie; (c) aby sa s prostredníkmi konalo tiež ako s cieľovou skupinou, u ktorej je nutné dosiahnuť zmeny správania, čo vyžaduje riešenie ich obáv, prekážok, priorit atď.; (d) aby prostredníkom bola v priebehu zavádzania programu poskytovaná spätná väzba a podpora ako ohodnotenie pozitívnej snahy a umožnenie sledovania postupu.

- Pokúste sa kombinovať tradičné metódy so štruktúrnym prístupom, t. j. pokúste sa vytvoriť štruktúry, ktoré osobám zúčastňujúcim sa realizácie programu umožnia spoločne komunikovať a navzájom sa podporovať. To platí ako pre prostredníkov, tak pre cieľové skupiny: prostredníci potrebujú podporu rovnako ako ktorákoľvek cieľová skupina a vhodne vytvorené štruktúry túto vzájomnou podporu môžu poskytnúť.

5.4.3 Zhoda - skúsenosti a fakty

Skutočný záujem sa odráža v podiele spotrebiteľov, ktorí na základe štítkovania skutočne zmenia svoje kúpne správanie; iba zmena kúpnych zvyklostí spotrebiteľov dokazuje, že politika energetického štítkovania je účinná a že sa dosahujú úspory energie. Prepojenie medzi štítkovaním a skutočnou zmenou správania spotrebiteľov závisí od zložitej interakcie medzi:

- Podielom riadne označených spotrebičov vystavených v obchode;
- Pochopením štítkovania zo strany spotrebiteľov;
- Záujmom spotrebiteľov o spotrebu energie;
- Záujmom spotrebiteľov o životné prostredie;
- Dôverou v informácie uvádzané na energetickom štítku.

Pokiaľ sa na spotrebičoch v obchodoch objavuje štítkovanie, spotrebiteľia si tieto štítky všímajú a pamätajú si ich a zdá sa, že väčšina spotrebiteľov bez problémov chápe základný oznam energetických štítkov. Miera dodržovania opatrení v obchodoch je veľmi dôležitá. Medzi podielom riadne označených spotrebičov vystavených v obchodoch v konkrétnej krajine a mierou zapamätania štítkovania u spotrebiteľov v danej krajine bolo preukázané tesné spojenie. Iba prítomnosť štítkovania sa zdá byť silnejším faktorom pre zapamätanie ako osobný záujem o spotrebu energie.

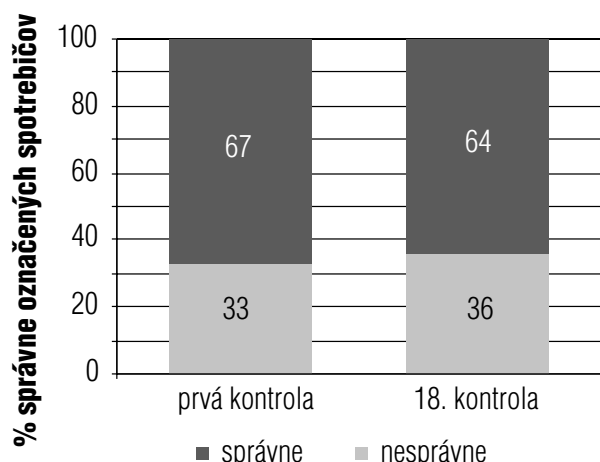
Miera dodržania ďalej silne koreluje so schopnosťou spotrebiteľov vybaviť si štítkovanie: čím viac spotrebičov bolo označených, tým viac jednotlivcov si štítkovanie zapamätalo. Či štítkok skutočne ovplyvní výber spotrebiča, záleží do veľkej miery od postoja k šetreniu energií; tento postoj sa v jednotlivých krajinách značne líši. Všeobecne je možné hovoriť o korelácii medzi podielom značených spotrebičov vystavených v obchodoch a podielom spotrebiteľov, podľa ktorých energetické štítkovanie ovplyvnilo výber spotrebiča. Tento poznatok zdôrazňuje význam presadzovania programu.

Kontrola obchodov v Dánsku v roku 2004

V rámci tohto prieskumu boli vykonané kontroly v 83 obchodoch, v ktorých bolo zaznamenané energetické štítkovanie u celkom 4863 spotrebičov. Energetické štítkovanie bolo považované za správne, pokiaľ bol príslušný spotrebič opatrený jasne viditeľným energetickým štítkom. Pokiaľ bol štítkok napríklad umiestnený vo vnútri spotrebiča alebo na spotrebiči bolo iba nalepené políčko s údajmi, štítkovanie bolo zaznamenané ako nesprávne.

Z celkového množstva skontrolovaných spotrebičov bolo 3255 spotrebičov správne označených, čo predstavuje 67 %. Pre porovnanie uveďme výsledky 18. kontroly, v ktorej bolo skontrolovaných 3631 spotrebičov a 2325 spotrebičov bolo správne označených, čo predstavuje 64 %.

V 20 z kontrolovaných obchodov bolo štítkovanie správne vo viac ako 90 % prípadov, zatiaľ čo štítkovanie bolo správne u menej

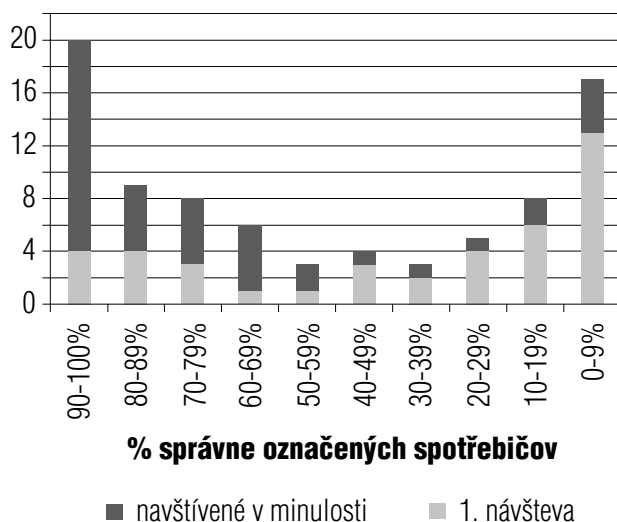

Obr. 5.1: Podiel správne, respektíve nesprávne označených spotrebičov pri kontrole v roku 2004 a pri kontrole niekoľko rokov pred touto kontrolou (18. kontrola)

Zdroj: Danish Energy Authority (Dánsky energetický úrad) (2005)

ako 90 % spotrebičov v zostávajúcich 63 obchodoch. Organizácia Energy Labelling Denmark (Energetické štítkovanie Dánsko) vykonáva následné opatrenia u obchodoch, kde bolo zistené správne štítkovanie v menej ako 90 % prípadov.

Do vyšetrovania bolo zahrnutých 41 obchodov, ktoré boli navštívené prvýkrát, a 42 obchodov, ktoré už boli navštívené v minulosti. Graf znázorňuje celkové výsledky kontroly rozdelené podľa obchodov navštívených prvýkrát alebo opakovane.

Obr. 5.2: Podiel správne, respektíve nesprávne označených spotrebičov podľa obchodov navštívených prvýkrát alebo opakovane

Zdroj: Danish Energy Authority (Dánsky energetický úrad) (2005)

Z grafu je možné vyčítať, že výsledky boli najlepšie u obchodov, ktoré už boli v minulosti navštívené. Štítkovanie v týchto obchodoch bolo správne z viac ako 90 % u 16 obchodov, čo predstavuje 38 %. Z obchodov navštívených prvýkrát bolo štítkovanie správne z viac ako 90 % u 4 obchodov, čo predstavuje 10 %. Tento výsledok potvrdzuje výsledky predchádzajúcich kontrol, ktoré tiež ukázali, že obchody, ktoré boli už v minulosti navštívené, majú v priemere viac správne označených výrobkov.

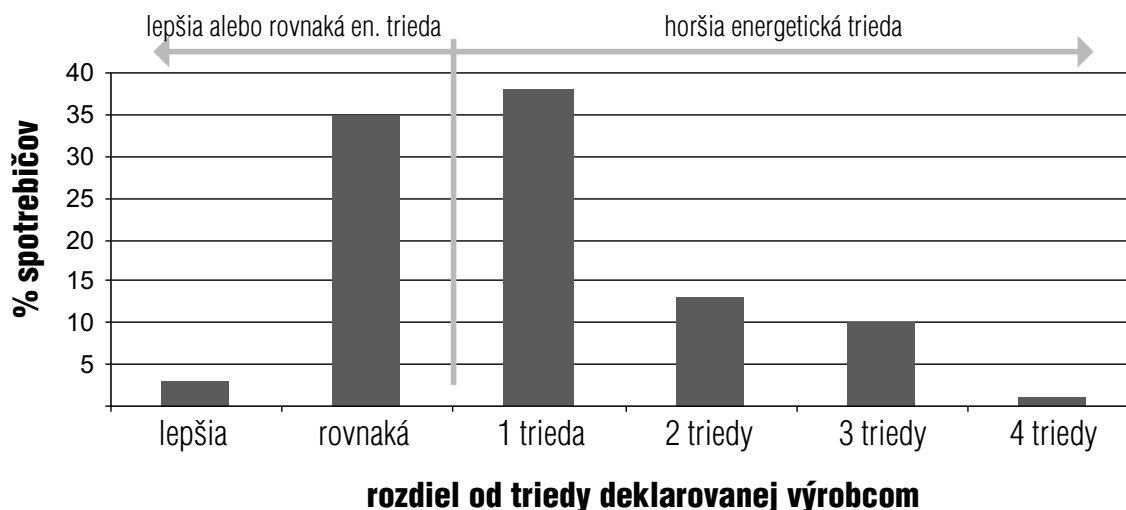
Následné opatrenia bola vykonané u celkom 63 obchodov, z ktorých 37 boli obchody navštívené prvýkrát. Z týchto 37 obchodov v 6 prípadoch išlo o obchody s domácimi spotrebičmi, zatiaľ čo medzi zostávajúcich 31 obchodov patrili kuchynské centrá, strediská pre domácich majstrov, predajne s drevom alebo iné druhy predajní, pre ktoré domáce spotrebiče nepredstavujú hlavnú oblasť predaja.

5.4.4 Testovanie spotrebičov – skúsenosti s odchýlkou

Od počiatkov programu energetického štítkovania bolo nevyhnutné overovať správnosť laboratórných údajov poskytovaných výrobcami oproti skutočným prevádzkovým vlastnostiam domácich spotrebičov. Spotrebiteľské organizácie pravidelne kontrolujú a testujú, do akej miery sa spotreba energie nameraná v rámci ich testovania odchyľuje od hodnôt uvádzaných výrobcami.

Za účelom overenia a kvantifikácie tohto problému zadal projekt EÚ SAVE – Cool Label systematickú opätovnú analýzu údajov získaných z testov vykonaných pre skupinu spotrebiteľských organizácií. Laboratórne údaje zozbierané od roku 1994 do roku 1997 poskytli dôsledný zdroj informácií o nezávislom testovaní výrobkov, ktorého výsledky už boli skôr zverejnené. Údaje boli získané zo správ uložených u Consumers' Association Research and Testing Centre (CARTC – Výskumné a testovacie stredisko pre spotrebiteľské združenia) vo Veľkej Británii.

V rámci testov boli zozbierané údaje pre celkom 397 modelov. Modely poskytnuté na

Obr. 5.3: Zmeny triedy energetickej hospodárnosti na základe údajov CARTC

Zdroj: J. Winward, P. Schiellerup, B. Boardman; University of Oxford (1998)

testovaní spotrebiteľskými organizáciami sú bežne vyberané náhodne z obchodov, pretože účelom je testovať vzorky skutočných modelov, ktoré spotrebiteľia kupujú. Napriek tomu, v niektorých prípadoch boli tiež testované druhé vzorky skúšaných modelov. Medzi tieto druhé vzorky patrili modely, u ktorých spotreba energie nameraná pri prvej vzorke prekročila spotrebu uvedenú výrobcom o viac ako 15 %.

Výsledky

Výsledky tohto výskumu uskutočneného v deväťdesiatych rokoch boli ohromujúce. Iba v 21 % prípadov vykazovali hodnoty namerané CARTC odchýlku od hodnôt uvádzaných výrobcami do 5 %. V 41 % prípadov sa hodnoty namerané CARTC odchyľili od hodnôt uvádzaných výrobcami o viac ako 15 %.

Ďalej iba v 15 % prípadov prekonalí výsledky CARTC hodnoty uvádzané výrobcami, zatiaľ čo u 85 % prípadov bola zistená spotreba energie horšia ako spotreba uvádzaná výrobcami.

V pomerne malom množstve prípadov, kde meranie CARTC zistilo lepší výkon, ako bol výkon uvádzaný výrobcami, boli zistené iba drobné rozdiely, len zriedka dostatočné pre zaradenie spotrebiča do vyššej triedy energetickej účinnosti. Odchýlky do opačného smeru

boli omnoho väčšie a bolo zaujímavé, u koľkých prípadov boli zistené významné rozdiely: u 22 % všetkých spotrebičov v skúmanej vzorke bola nameraná spotreba energie presahujúca hodnoty uvádzané výrobcom o viac ako 25 %.

Analýza energetických údajov CARTC a objemov uvádzaných výrobcami ukázala, že iba malé percento (cca 3 %) spotrebičov mohlo byť zaradených do vyššej triedy, ako bola trieda pôvodne uvádzaná; ďalších 36 % zostalo v rovnakej triede – i keď medzi tieto prípady sa radili tiež spotrebiče triedy „G“, ktoré už nemôžu byť posunuté do triedy nižšej. Pomerne veľká časť spotrebičov (61 %) bola posunutá do inej triedy a takmer štvrtina spotrebičov klesla do triedy nižšej (cca 11 % celkovej vzorky).

Poznámka: Je nutné upozorniť, že výsledky výskumu sa týkajú obdobia od 1994 do 1997, keď bolo energetické štítkovanie nové aj pre pôvodné členské štáty EÚ. Účelom zaradenia uvedených výsledkov do tohto materiálu je upozorniť na potenciálne problémy týkajúce sa uvádzaných a nameraných parametrov energetickej účinnosti domácich spotrebičov. Napriek tomu, následné vyšetrovanie ukazuje, že na dobre sledovanom trhu zodpovedajú všeobecne uvádzané hodnoty výkonu výrobcami

kov hodnotám nameraným, i keď je možné tvrdiť, že výrobcovia využívajú povolenú toleranciu (obvykle 15 %) pre uvádzané a namerané hodnoty.

Oproti predchádzajúcim testom spotrebičov vykazujú napríklad testy uskutočnené Dánskym energetickým úradom (Danish Energy Authority) v roku 2004 výrazne lepšie výsledky. Iba u jedného spotrebiča z 12 chladničiek a mrazničiek zaradených do triedy A+ alebo A++ bol zistený výsledok odchyľujúci sa od informácií poskytnutých výrobcom. Napríklad testovaním istého typu pračky boli potvrdené všeobecné energetické údaje, ale zároveň bola preukázaná odchýlka od uvádzaného pracieho výkonu o viac ako polovicu.

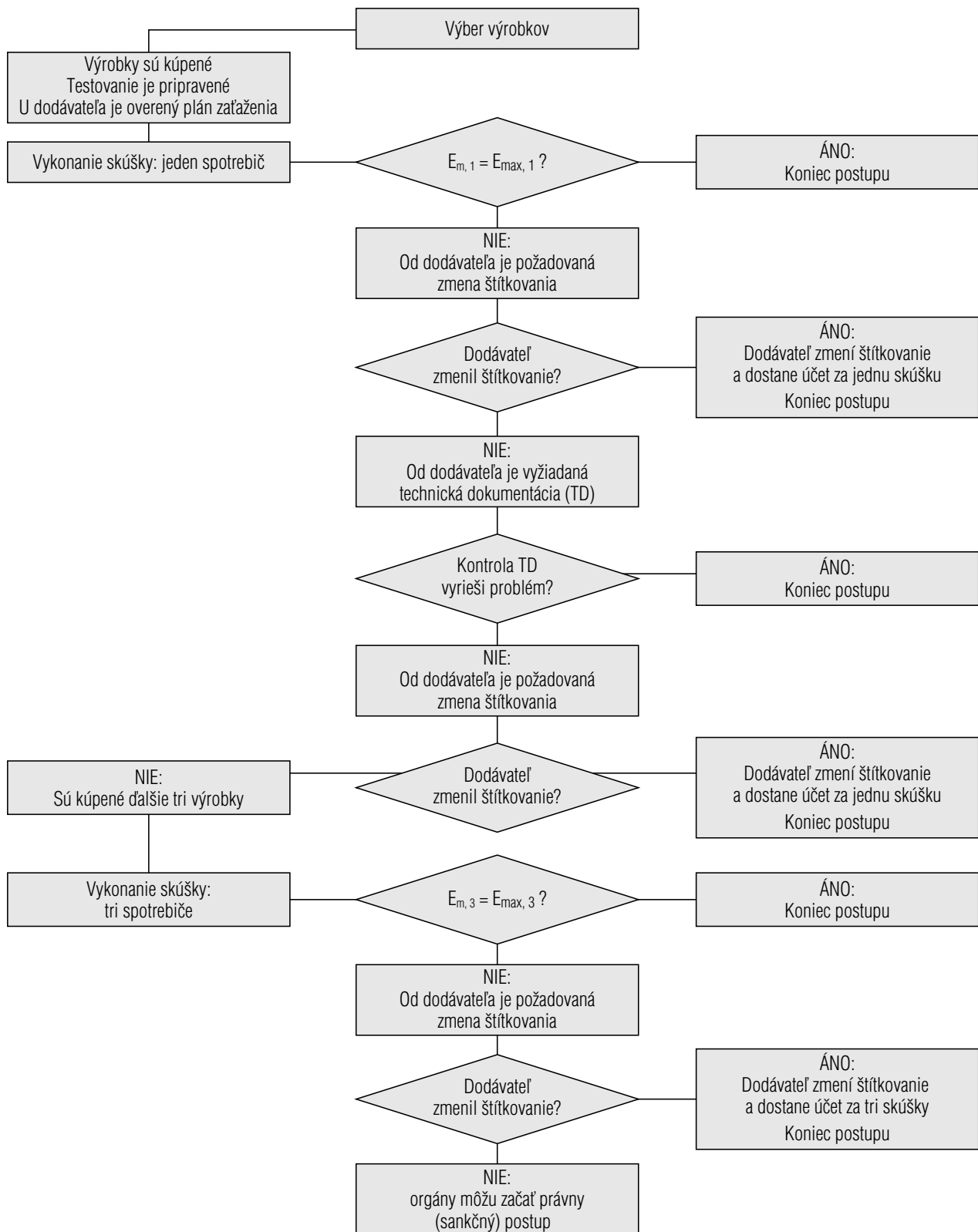
5.4.5 Postup pre overovacie skúšky

Ako príklad uvidíme dánsky postup pre overovacie skúšky. Nasledujúci graf znázorňuje nevyhnutné kroky formálneho postupu pre testovanie spotrebičov. Podobný sled krokov je možné vo vzťahu k legislatíve pre energetické štítkovanie zaviesť v ktorejkoľvek európskej krajine.

5.4.6 Označovanie triedami „A, A+ a Super A“

Vzhľadom k tomu, že väčšina výrobcov sa snaží propagovať svoje špičkové produkty, prvky, ako je štítkovanie vysokej úrovne, budú veľmi dobre prijímané. I keď k tomuto úkazu existuje len málo empirických údajov, zdá sa, že dodávatelia hojne používajú oštiepkovanie, ako je „Super A“ alebo „A super Plus“ pre chladiace zariadenia, alebo dokonca „A+“ pre spotrebiče ostatné. Vládnym inštitúciám sa odporúča zamedziť týmto pokusom v ich ranej fáze, aby tak boli spotrebitelia ochránení pred mäténím a zavádzajúcimi informáciami.

V roku 2002 požadovali európski výrobcovia zavedenie novej kategórie A+ pre pračky, ale ich požiadavka bola odmietnutá Regulačným výborom EÚ pre energetické štítkovanie a Európsku komisiu, a to najmä preto, že štítkovanie A+ zavedené pri chladničkách bolo vnímané ako prechodné opatrenie vedúce k súhrnnejšej revízii existujúceho programu štítkovania.

6 Rozhodovací proces EÚ

6.1 Prehľad

Z hľadiska krajín strednej a východnej Európy je hlavná oblasť záujmu v rámci politik EÚ Acquis EÚ. Hlavná časť tejto kapitoly sa preto zameriava na proces formulácie politik z hľadiska vývoja a schvaľovania novej legislatívy pre energetickú hospodárnosť spotrebičov. Hlavnými aktérmi v tejto oblasti sú Európska komisia (Komisia), Európsky parlament (EP) a Rada EÚ (Rada).

Východiskom legislatívneho návrhu je rozhodnutie európskych inštitúcií o nevyhnutnosti zákroku EÚ v konkrétnej oblasti. Komisia je v tejto ranej fáze kľúčovou inštitúciou, pretože má právo iniciovať legislatívu a zodpovedá za vypracovanie návrhov legislatívy. Pre vypracovávanie legislatívnych návrhov neexistujú žiadne formálne pravidlá. Napriek tomu, v prípade Acquis pre energetickú hospodárnosť spotrebičov existuje preukázaný spoločný postup pre proces vypracovávanie návrhu. Čas nevyhnutný pre vývoj politiky (od návrhu do prijatia) sa líši prípad od prípadu. Všeobecne je možné konštatovať, že vypracovanie existujúcich politik si vyžiadalo tri až šesť rokov a ďalšie dva až tri roky boli nevyhnutné pre národné zavedenie legislatívy.

Prvým krokom je obvykle analýza trhovej situácie v Európskej únii vo vzťahu ku konkrétnemu spotrebiču, technickým možnostiam pre zlepšenie energetickej hospodárnosti a ďalším relevantným otázkam. Tieto analýzy sú väčšinou vypracovávané konzorciom agentúr a poradenských spoločností a v minulosti boli financované v rámci programu SAVE (teraz Intelligent Energy for Europe). Zainteresované strany (väčšinou v rámci odvetvia) môžu byť do tejto analýzy tiež zapojené. Tento krok môže trvať od jedného do troch rokov a časové nároky môžu byť väčšie, pokiaľ je potrebné stanovenie (nových alebo aktualizovaných) skúšobných štandardov.

Druhým krokom sú prvotné konzultácie: Komisia pripravuje prvý legislatívny návrh a pred vypracovaním tohto prvotného návrhu sa radí s príslušnými zainteresovanými

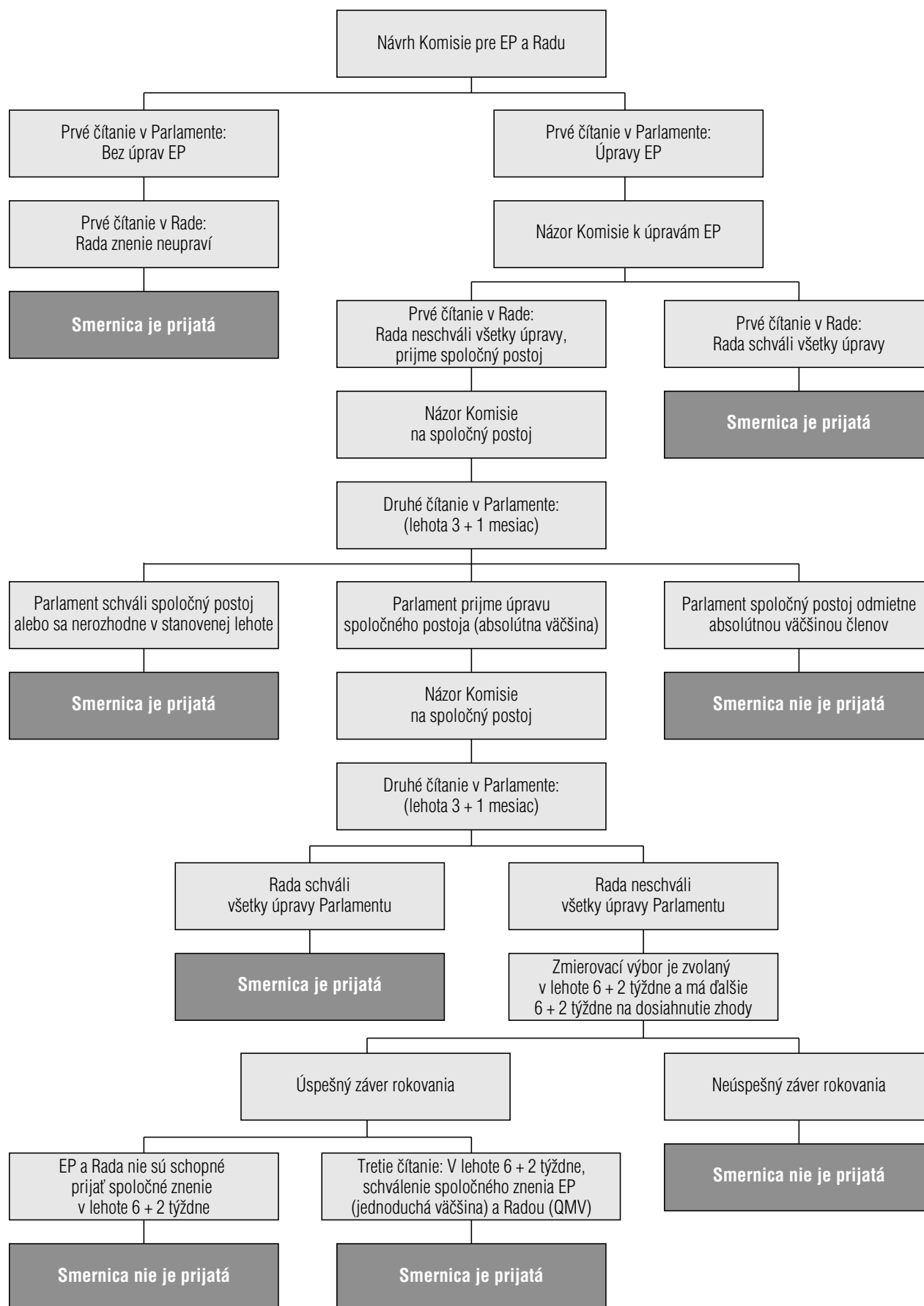
stranami a prijíma stanoviská členských štátov EÚ, odvetvia a niekedy tiež iných skupín, ako sú spotrebiteľské organizácie alebo organizácie zaoberajúce sa skúšobnými normami. Tieto konzultácie väčšinou trvajú až jeden rok. Pokiaľ to je nevyhnutné, Komisia môže CEN a/alebo CENELEC poskytnúť mandát pre vytvorenie novej alebo prijatie existujúcej skúšobnej normy.

Na analýzy trhu a konzultácie je potrebné nazeráť ako na príležitosti na poskytnutie vstupov pre návrh európskej legislatívy vo veľmi ranej fáze tvorby politiky. S postupom času môžu viesť k vyzvaniu odvetvových asociácií k diskusii o zmluvnej dohode ako doplnení legislatívy alebo namiesto legislatívy. Preto je veľmi dôležité vedieť či a kedy Európska komisia zvažuje začatie otvorených konzultácií so zainteresovanými stranami.

Posledným krokom vo vývoji Acquis je príprava konečného legislatívneho návrhu: Za vypracovanie legislatívy a riadenie legislatívy procesom tvorby politik zodpovedajú činitelia z DG TREN. Títo činitelia sú užitočným zdrojom informácií o legislatíve ako takej. Včasný kontakt so zodpovednými činiteľmi je príležitosťou na vznesenie konkrétnych národných záujmov a obáv pred vypracovaním návrhu.

V priebehu predchádzajúcej zmienenej fázy je venovaná značná pozornosť komunikácii s dodávateľmi. V rade prípadov, a to najmä v menších krajinách, môže ísť o dovozcu spotrebiča a nie samotného výrobcu. Napriek tomu, v tomto prípade sa môže javiť ako účelné a efektívnejšie nadviazať kontakt priamo s výrobcom (samozrejme so súhlasom ako dovozcu, tak výrobcu). V rámci spracovávanie návrhu poskytujú činiteľom Komisie pomoc poradné výbory, ktoré môžu byť dvojakého druhu:

(1) *Expertné výbory*: Expertné výbory pozostávajú z činiteľov a expertov menovaných národnými vládami. V prípade energetickej účinnosti spotrebičov je príslušným výborom Energy Labelling Regulatory Committee – ELRC, ktorý je dobre zavedený a obvykle sa

Graf 6.1. Rozhodovací proces Európskej únie (spolurozhodovanie)

schádza raz za 3 – 6 mesiacov. Konzultácia Komisie s národnými odborníkmi združenými v ELRC sú povinné. Tento odborný výbor môže Komisiu upozorniť na pravdepodobné reakcie národných vlád na návrh a tým tiež na možné problémy v neskorších fázach procesu tvorby politiky, pokiaľ nedôjde k zapracovaniu istých stanovísk.

(2) *Konzultačné výbory*: Tieto výbory pozostávajú zo zástupcov odvetvových záujmov a sú organizované a financované priamo Komisiou bez akejkoľvek väzby na národné vlády. Proces vypracovávania návrhu riadia činitelia DG TREN. Návrhy sú potom odoslané kanceláriou hlavného Komiséra a pred formálnym prijatím musia byť schválené všetkými komisármi v rámci ich pravidelných stredajších stretnutí. Znenia návrhov Komisie sú zverejnené ako dokumenty COM. Tieto návrhy sú k dispozícii v legislatívnej databáze EÚ, EUR-Lex (www.europa.eu.int/eur-lex).

V praxi sú všetky dôležité rozhodnutia týkajúce sa tvorby legislatívy prijaté v rámci prípravnej fázy Acquis. Prebiehajú časté konzultácie s členskými štátmi a zainteresovanými stranami v rámci odvetvia a Európska komisia zaistuje ich podporu pred vypracovaním konečného legislatívneho návrhu. Diskusia o návrhoch v rámci príslušných expertných výborov (obvykle ELRC) často trvajú viac ako jeden rok; formálne prijatie Komisiou následne vyžaduje dva až tri mesiace.

6.1.1 Rozhodovanie o nových politikách

Hneď ako Komisia odovzdá konečný návrh legislatívy zodpovedným rozhodujúcim orgánom, príslušný návrh je predmetom formálneho prijatia. Jadrom legislatívneho postupu je spoložhodovanie, ktoré je najčastejšie používaným rozhodovacím postupom v EÚ.

V zásade ide o to, že po tom, čo Európska komisia predloží návrh legislatívy Rade a Európskemu parlamentu, návrh sa stane predmetom diskusie a formálneho hlasovania oboch rozhodujúcich orgánov. Schválenie novej legislatívy je podmienené zhodou a nová legislatíva preto môže byť prijatá iba v prípade, že obe fóra súhlasia. V opačnom prípade sa celý proces opakuje s upravenou smernicou.

Zavádzanie smerníc o štitkovaní energetickej účinnosti konkrétnych spotrebičov je zvláštnym prípadom. Tieto smernice sú namiesto spoložhodovania schvaľované zjednodušeným postupom:

- Komisia predloží návrh smernice Regulačnému výboru pre energetické štitkovanie, ktorý pozostáva zo zástupcov členských štátov (obvykle zástupcov príslušných ministerstiev alebo agentúr);
- Prebehne diskusia a formálne hlasovanie o návrhu smernice, každý že štátov má jedného zástupcu
 - Pokiaľ je dosiahnutá kvalifikovaná väčšina, Komisia sa rozhodne smernicu prijať.
 - Pokiaľ návrh nedostane väčšinovú podporu, Komisia sa buď rozhodne návrh stiahnuť, alebo návrh predloží na diskusiu a formálne hlasovanie v Rade.

Napriek tomu, právny základ pre vykonávanie opatrenia poskytuje rámcová smernica (92/75/ES), ktorej úpravy podliehajú procesu spoložhodovania.

6.2 Účasť nových členských štátov a novo vstupujúcich štátov na politike EÚ pre energetickú účinnosť spotrebičov

Vzhľadom na zložitnosť procesu tvorby politik EÚ a jeho dopadu na národnej úrovni je teraz nevyhnutné, aby krajiny strednej a východnej Európy prijali príslušné opatrenia umožňujúce ich účinnú komunikáciu s rozhodujúcimi orgánmi EÚ a následne ich zapojenie do politik EÚ. Tieto opatrenia odrážajú rozdielne postavenie krajín strednej a východnej Európy vo vzťahu k dátumu ich vstupu do Európskej únie, t. j. krajín novo vstupujúcich do EÚ, pričom sa odlišujú krajiny patriace medzi nové štáty EÚ 10 od krajín, ktorých vstup do EÚ sa očakáva za niekoľko rokov; a budúce kandidátske krajiny¹.

Historicky bolo pre krajiny strednej a východnej Európy prioritnou oblasťou zavádzanie

¹) Táto časť sa vzťahuje zvlášť na štáty, ktoré nie sú členmi EÚ, ale sú členmi Európskej hospodárskej oblasti. Tieto krajiny nemajú vo vzťahu k legislatíve EÚ volebné právo, ale môžu vyjadriť svoj názor pred prijatím rozhodnutia Komisie.

Acquis EÚ. Podľa prieskumu uskutočneného v rámci Programu pre včasné prijatie účinnosti spotrebičov CTI/IEA v roku 2002 mali všetky zúčastnené krajiny zavedené rámcové stratégie alebo programy pre prevzatie Acquis EÚ do národného práva.

Napriek tomu, ich skúsenosť v oblasti vývoja politik EÚ bola obmedzená. Táto situácia sa teraz zmení. Nedávny posun v účasti na tvorbe politik EÚ najmä zo strany krajín strednej a východnej Európy, ktoré do EÚ vstúpili v roku 2004, mal za následok potrebu prijatia nových stratégií, ktoré by sa mali zakladať na proaktívnom prístupe k ovplyvňovaniu tvorby politik EÚ.

6.3 Možnosti pre zapojenie krajín strednej a východnej Európy do procesu tvorby politik EÚ k účinnosti spotrebičov

Všeobecne majú krajiny strednej a východnej Európy nárok na zapojenie do tvorby nových politik prostredníctvom účasti na príprave prvotných analýz a príležitostí na vznášanie pripomienok k prvotným návrhom legislatívy. Komisia môže tiež vyzvať expertov zo všetkých krajín strednej a východnej Európy na účasť na Konzultačných výboroch, ktoré sú zodpovedné za prípravu konečného návrhu. Krajiny strednej a východnej Európy teda môžu využiť príležitosť na uplatnenie svojich názorov v rámci rozhodujúcej fázy tvorby politiky EÚ.

Z hľadiska formálnej časti procesu tvorby politiky o hospodárnosti spotrebičov sa nové členské štáty plne zúčastňujú celého procesu tvorby politik, vrátane hlasovania. Novo vstupujúce krajiny sa môžu zúčastniť ako pozorovatelia bez práva hlasovať (zatiaľ), ale majú právo vyjadrovať svoje názory a vznášať pripomienky; hneď ako sa stanú členským štátom EÚ, očakáva sa od nich tiež plné zapojenie do všetkých fáz formálneho procesu rozhodovania.

Plná účasť zahŕňa ako zapojenie správy členského štátu, t. j. povinné konzultácie s ELRC – expertným výborom pozostávajúcim z národných vládnych činiteľov alebo vyslaných zástupcov – a účasť na diskusiách a hlasovaní v rámci Rady, tak zapojenie na politickej úrovni, t. j. diskusiách a hlasovaní v rámci Parlamentu.

Stratégie prijímané krajinami strednej a východnej Európy sa obvykle zameriavajú na účinné zapojenie štátnej správy, pretože práve tá zodpovedá za zavádzanie Acquis na národnej úrovni. Z tohto hľadiska je obzvlášť vhodné, aby národné správy koordinovali svoje snahy a vymieňali si skúsenosti so svojimi náprotivkami z ostatných krajín, ktoré čelia alebo v minulosti čelili rovnakým problémom. Túto službu môžu účinne poskytovať národné energetické agentúry a organizácie, ktoré môžu využiť svoje existujúce neformálne štruktúry, ako je projekt CEECAP alebo pracovnej skupiny EnR pre štítkovanie a pre strednú a východnú Európu.

7 PRÍLOHA

Dôležité internetové adresy:

- Hlavná stránka projektu CEECAP: <http://www.ceecap.org>
- Úsporné spotrebiče v Českej republike: <http://www.usporiespotrebice.cz>
- Legislatíva EÚ k energetickej účinnosti pre štítkovanie a minimálne štandardy: http://europa.eu.int/comm/energy/demand/legislation/domestic_en.htm
<http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/l32004.htm>
- Eko-dizajn spotrebičov: http://europa.eu.int/comm/energy/demand/legislation/eco_design_en.htm
- Prehľad projektov Energy Intelligent Europe zameraných na úsporu energie: http://europa.eu.int/comm/energy/intelligent/projects/save_en.htm
- Program pre spoločné štítkovanie a štandardy spotrebičov: <http://www.clasponline.org>
- Stránky Medzinárodnej energetickej agentúry k energetickej účinnosti: <http://www.iea.org/Textbase/subjectqueries/index.asp> > energetická hospodárnosť
- Pracovná skupina pre štítkovanie Európskej energetickej siete: <http://www.enr-network.org/labelling.htm>

Použitá literatúra:

Pre vypracovanie tejto publikácie boli využité dva hlavné zdroje:

- **CEECAP Guidelines: Policy Design Verification & Enforcement and Market Introduction**, Klinckenberg Consultants, 2004. Autori a spoluautori: Frank Klinckenberg, Klinckenberg Consultants, Holandsko, Martin Bella, Slovenská energetická agentúra, Slovensko, Hans Paul Siderius a Antoinet Smits Siderius, SenterNovom, Holandsko, a Emmanuel Bergasse, International Energy Agency. Publikácia bola spracovaná za finančnej podpory Ministerstva financií Holandska a Medzinárodnej energetickej agentúry.
- **CLASP: Energy-Efficiency Labels and Standards: A guidebook for Appliances, Equipment, and Lighting**, Wiel S., McMahon J.E., a kol., CLASP, Wahsington DC, február 2005. Publikácia bola spracovaná za podpory americkej Agentúry pre medzinárodný rozvoj a Fondu Organizácie spojených národov. Ďalej získala podporu od Rozvojového programu OSN – Medzinárodného fondu pre ochranu životného prostredia, americkej Agentúry pre ochranu životného prostredia, Medzinárodného združenia medi, austrálskej Kancelárie pre skleníkové plyny, Prírodných zdrojov Kanady a amerického ministerstva energetiky.
- IEA: Cool Appliances – Policy Strategies for Energy Efficient Homes, International Energy Agency / OECD, Paris, 2003
- IEA: Energy Labels and Standards, International Energy Agency / OECD, Paris, 2000
- University of Oxford: Cool Labels – The first three years of the European Energy Label, Energy & Environment Programme, Oxford, 1998
- Schiellerup, 2001, An examination of the effectiveness of the EU minimum standard on cold appliances: the British case, in: ECEEE 2001 proceedings
- Annual Report 2004 – Report on Energy Labelling Denmark's work on checking the energy labelling of household appliances and household lamps in Denmark, Danish Energy Authority, 2005
- S.M. van der Sluis, 2001, Cold Appliance European Ring Test; in: Energy Efficiency in Household Appliances and Lighting, Springer, 2001

Projekt CEECAP koordinuje:

SEVEN, Středisko pro efektivní využívání energie, o.p.s., Česká republika

SEVEN, Středisko pro efektivní využívání energie, o.p.s., je česká nevládní nezisková organizace, která byla založena v roce 1990.

Posláním SEVEN je ochrana životního prostředí a podpora ekonomického rozvoje cestou účinnějšího využívání energie.

Vo svojej činnosti sa SEVEN zameriava na rozvoj podnikania a ekonomicky efektívne hospodárne využívanie energie. Touto činnosťou smeruje k podpore hospodárskeho rozvoja zviazaného s ochranou životného prostredia.

Vo svojej poradenskej činnosti SEVEN prepojuje technické znalosti možností hospodárneho využívania energie s ich ekonomickou analýzou, celkovým hodnotením rizík, vrátane dopadov na životné prostredie, návrhmi vhodných spôsobov financovania až po prípravu podnikateľských plánov konkrétnych projektov.

SEVEN spolupracuje s domácimi a zahraničnými vládnyimi úradmi a centrálnymi organizáciami, finančnými inštitúciami, so súkromnými podnikmi, s mestami a nimi spravovanými organizáciami, školami a nemocnicami, dodávateľmi jednotlivých foriem energie a ďalšími zainteresovanými subjektmi, s nevládnymi organizáciami aj jednotlivcami.

SEVEN, Středisko pro efektivní využívání energie, o.p.s.

Americká 17, 120 56 Praha 2, Česká republika

Tel.: +420 224 252 115, Fax: +420 224 247 597, e-mail: seven@svn.cz, www.svn.cz

Partneri projektu

SEVEN
Středisko pro efektivní
využívání energie, o.p.s.
Česká republika
www.svn.cz

KAPE
Polská národní agentúra
pre úspory energie
Poľsko
www.kape.gov.pl

ARCE
Rumunská agentúra
pre úsporu energie
Rumunsko
www.arceonline.ro

EnEffect
Stredisko pre energetickú
účinnosť
Bulharsko
www.eneffect.bg

LEI
Litovský energetický in-
štitút
Litva
www.lei.lt

A.E.A.
Rakúska energetická a-
gentúra
Rakúsko
www.energyagency.at

ADEME
Agentúra pre životné
prostredie a energiu
Francúzsko
www.ademe.fr

Klinckenberg
Consultants Holandsko

Energia

Umývačka riadu

Výrobca

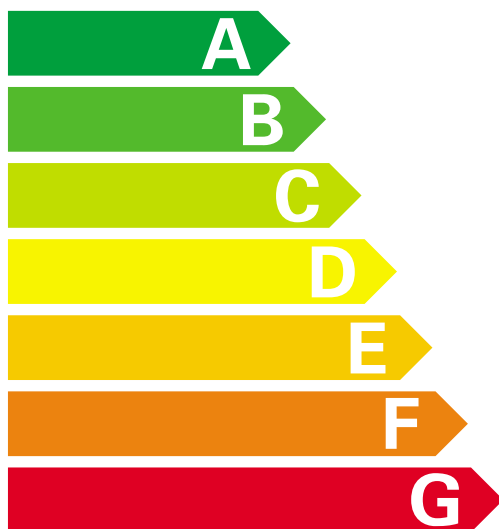
Model

LOGO

ABC

123

Viac úsporný

Menej úsporný

Spotreba energie v kWh/cyklus

Základom je výsledok štandardného testu výrobcu pri použití studeného plnenia

X.YZ

Skutočná spotreba energie bude závisieť od toho, ako je spotrebič používaný

Účinnosť čistenia

A: vysoká G: nízka

A B **C** D E F G

Účinnosť sušenia

A: vysoká G: nízka

A B C **D** E F G

Štandardný objem pre riad

Spotreba vody l/cyklus

YZ

YX

Hlučnosť

(dB(A) re 1 pW)

XY

Ďalšie informácie sú obsiahnuté vo výrobkových katalógoch

NORMA EN 50242
Smernica o štiepkovaní umývačiek riadu 97/17/CE

Norma EN 60456
Smernica o štiepkovaní pračiek 96/12/CE

